

K O

M A

**KOOL
IT
AJA
ENESE
ARENG
U
MA
PP**

Koostajad

**Piret Jeedas
Kristi Jüristo
Ülly Enn**

SISUKORD

Sissejuhatus	3
Kogemuslood	
Küllli Salumäe – Eneseanalüüs nõuab nii julgust kui oskusi	4
Erki Kaikkonen – Refleksioonivõime roll enesehindamisel	5
Uku Visnapuu – Eneseanalüüsi tähtsamaid tahke minu koolitajatöös	6–7
Elina Kivinukk – Miks ma alati hiljaks jään ehk üks lugu koolitaja eneseanalüüsist	8
Mari Karm – Kas ja kuidas ma reflekteerin?	9
Noortevaldkonna koolitaja pädevuste liigitus	10
Harjutused	
1 – Loova koolitaja mandala	12–15
2 – Mina koolitajana olen kui	16–17
3 – Minu pädevuste maailm	18–19
4 – Arenguvajadused pildireana	20
5 – Lahknevuste analüüs	21–23
6 – Tugevused ja arenguvajadused: vastandlike jõudude skeem	24–25
7 – Väärt tagasiside	26–28
8 – Kolleegi vaatlev silmapaar	29
9 – Dialoog iseendaga	30–32
Kaasav joonistamine: kuidas luua mõjus pilt. Näide Joonmeedialt	33
Lõppsõna	34
Viited ja täiendav lugemine	35

KOMA ehk **Koolitaja Enesearengu Mapp** (Tallinn 2011).

Autorid: Piret Jeedas, Kristi Jüristo, Ülly Enn

Kujundus: Siiri Taimla ja Tanel Rannala (Joonmeedia)

SISSEJUHATUS

Noortevaldkonna koolitusmaastik on viimaste aastate jooksul läbi teinud märkimisväärseid arenguid. Muuhulgas on hea tõuke koolitusmaastiku edenemisele andnud Euroopa Sotsiaalfondi ja Eesti Vabariigi koostöös elluviidava programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ raames just noortevaldkonna koolitajatele suunatud enesearenguvõimaluste mitmekülgsus, sh koolitused, võrgustiku kujunemist toetavad seminarid ja mentorlusprogramm. 2011. aastal valmis noortevaldkonna koolitajate pädevusmudel, mille eesmärk on luua ühtsed põhimõtted noortevaldkonna koolituses tegutsevate koolitajate pädevuste hindamiseks. Pädevusmudeli taotluseks on anda koolitajale teatud enesehindamise raamistik, mis võimaldab analüüsida iseennast, oma tugevusi ja arenguperspektiive ning seeläbi leida parimad viisid enesetäiendamiseks.

Samal lainel jätkates, on meil siinkohal hea meel tutvustada uut algatust koolitusmaastikul – **KOMA** ehk **Koolitaja Enesearengu Mapp**, mis on koolitajatele abivahend eneseanalüüsiks noortevaldkonna koolitaja pädevusmudeli taustal. Juba täna on noortevaldkonna koolituses hulk suurepäraseid tegijaid, kuid me usume, et olemasolevate pädevuste analüüs ja mõtestamine võiks luua veelgi enam väärtust, tuues koolitusmaastikule uut energiat ja motivatsiooni, uuenduslikke lähene-misi ja uusi tegijaid. Nii on KOMA omamoodi metafoor: täna on minu pädevustepagasis teatud tead-miste, oskuste, hoiakute ja isikuomaduste näol olemas oluline arsenal mõjusate koolituste ellu-viimiseks, (KOMA) mul on võimalus kasvada ja areneda veelgi.

KOMA loomisel oleme lähtunud asjaolust, et enese analüüsimise teid on tõenäoliselt vähemalt sama palju kui neid, kes selle väljakutse endale esitavad. Nii võib KOMA vaadelda kui üht inspi-ratsiooniallikat, leidmaks või töötamaks selle toel välja just Sinule sobivat parimat võimalikku viisi enese-analüüsiks.

Mappi koondatud eseneanalüüsi toetavad harjutused on mõeldud iseseisvaks tööks. Samuti toe-tava abivahendina koolitajate koolituste läbiviimisel, paaris- või grupimentorluses jm. Samuti oled tere-tulnud neid harjutusi edasi arendama, rikastama, täiustama, endale sobivaks kujundama ...

Sinu inspireerimiseks ja julgustamiseks jagavad oma mõtteid ja kogemusi eneseanalüüsi teema-del viis koolitusvaldkonna kolleegi – Elina Kivinukk, Erki Kaikkonen, Külli Salumäe, Mari Karm ja Uku Visnapuu – ning mapi lõpust leiad viiteid täiendavaks lugemiseks noortevaldkonna koolituste, koolitajate pädevuste ja eneseanalüüsi teemadel. Enesearengu mapi visuaalse kujunduse eest on hea seisnud Joonmeedia kunstnikud Siiri Taimla ja Tanel Rannala, kelle juhendamisel saad ka ise mõjusaid pilte luua ning tänu visualiseerimisele oma mõtteid tuumakamaks muuta.

Inspireerivat ja edasiviivat eneseanalüüsi soovides,

Piret, Kristi ja Ülly

Tallinnas, 2011

ENESEANALÜÜS NÕUAB NII JULGUST KUI OSKUSI

Külli Salumäe, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia õppejõud

Alustasin õppejõuna tööd Viljandi Kultuurikolledži kõrgkoolina tegutsemise teisel aastal. Esi-
algu piirdusid minu kohustused paari ainekursusega, pidev töösuhe algas 1996. aastal, mil asusin täis-
koormusega vastloodud huvijuhi eriala õppejõuks. 1980-ndatel olin lõpetanud Tallinna Pedagoogilise
Instituudi kultuurharidustöötajana, õpetajakoolitust see eriala ei sisaldanud. Minu eelnev õpetamis-
kogemus piirdus paari aastaga põhi- ja muusikakoolis. Võib öelda, et ettepaneku kõrgkooli õppejõuna
tööle asuda võtsin vastu teadmata, missuguseks enese proovilepanekuks olin nõusoleku andnud!

Praegu loenguid, seminare ja praktikume läbi viies meenuvad need algusaastad mulle üllatavalt
sageli. Kõige rohkem olukordades, kus olen otsimas mõne teema käsitlemiseks sobivat meetodit või
avastanud, et valitud õppetegevus annab minu poolt oluliseks peetud tulemusi ja ühtaegu leiab ka
õppurite poolt kõrget väärtustamist. Mõtlen niisugustel puhkudel kahetsustundega, kui vähe oskasin
algaja koolitajana tähelepanu pöörata koolitusprotsessi terviklikkusele ja tasakaalustatusele ning õppe-
töö teadlikule kavandamisele ja reflekteerimisele koos õppuritega.

Kujunemisel pädevaks koolitajaks läbisin ilmselt üsna tavapärase teekonna „esinevast õppejõust
osalevaks õppejõuks“. Ma ei häbene tunnista, et selliste esmaoskuste omandamiseks, mis võimal-
davad kujundada selliseid õppetegevusi, milles õppurid kaasloojate ja -vastutajatena osalevad, kulus
kümnekond aastat. Mäletan, kuidas tööleasununa vanematele kolleegidele innustunult ja emotsio-
naalselt, isegi eufooriliselt kirjeldasin, mida huvitavat ja põnevat oma tundides ette võtan. Samas puu-
dus mul oskus jälgides ja tagasisidet küsides tõlgendada, kas minu õpilastel oli sama põnev kui minul
endal, või kuidas nad uusi teadmisi oma seniste kogemustega seostavad ja mõtestavad. Minu kui
algaja koolitaja paaniline keskendumine sellele, mida õpetada, lükkas tagaplaanile kaks tunduvalt
olulisemat küsimust, mida oleksin pidanud endalt küsima: „Miks õpetada?“ ja „Kuidas õpetada?“. Kuna
ma ei osanud ja esialgu ka hästi ei julgenud oma õpilastelt koguda tagasisidet ning hinnanguid
meie ühise õppimise tulemuslikkusele, puudus mul ülevaade oma tugevustest, tehtud vigadest ja
arenemisvajadustest.

Võib jääda mulje, et esimesed aastad Viljandi Kultuurikolledžis möödusid kui kannatuste rada, aga
nii see polnud. Õnneks julgesin nii endale kui tudengitele ausalt tunnista, et olen õppejõuna alles
õpi-poiss, kes on oma ametist küll suures vaimustuses, kuid ei oska (veel) eriti palju. Just õpilaste
valdavalt heatahtlike soovitude, aga mõnikord ka ärritunud märkuste toel õppisin aasta-aastalt üha
paremini oma isiklike seisukohti sõnastama ja põhjendama. Igal võimalikul juhul lõin olukordi, milles
ka tudengitel oli vajalik nimetatud oskusi harjutada. Samuti õppisin väärtustama teoreetiliste kontsept-
sioonide tundmist ning kogesin, kui väga hindavad õppurid erinevaid teooriaid kinnitavaid elulisi näiteid.

Täna julgen koos tudengitega seminarides ja praktikumides vajadusel ette võtta ka nii enda kui
nende käitumise analüüsi, otsida, missugused isiklikud põhimõtted, kogemused ja tunded seda mõju-
tavad, lahata sündmuste kulgemise varjatud põhjusi. Õppeprotsessi kavandan kõige meelsamini loo-
mingulise eksperimendina, olgu siis auditooriumis või praktikakeskkonnas. Loomulikult nõuab taoline
õppekeskkond nii minult kui tudengitelt ärgsat valmisolekut pidevaks ümberhäälestumiseks, teistsuguste
või täiendavate töömeetodite katsetamiseks jne. Kui nimetatud valmisolek on mingil põhjusel madal, võib
väärtuslike uute teadmiste ja kogemuste loomise asemel leida ennast kordamas tuttavaid ja mugavaid
tegevusi. See on turvaline, mõnikord isegi kasulik, kuid ei paku rahuldust. Erilist heameelt tunnen, kui
üliõpilaste tagasiside kinnitab, et ainekursuse jooksul kavandatud erinevate õppetegevuste loov segadus
on lõpuks õnnestunud ühiselt korrastada ja mõtestada nii, et see leiab otstarbe iga õppuri isiklike päde-
vuste tervikus.

REFLEKSIOONIVÕIME ROLL ENESEHINDAMISEL

Erki Kaikkonen, Eesti Õpilasesinduste Liidu avaliku poliitika nõunik, vabakutseline koolitaja ja nõustaja

Minu perspektiivist on igasugune kogeja rollist vaadeldav elusituatsioon samas ka mänguline olukord. Igasugust mängu on võimalik mängida ühiselt edukalt eelkõige siis, kui kõik mõistavad mängu reegleid, eesmärged ja oma rolli selles samaselt. Mänguline situatsioon sisaldab ka valikuvõimalusi toimimiseks ja tajumiseks. Koolitussituatsioonis on minul kui koolitajal vabadus luua osalejatele igas hetkes uue omandamiseks, õppimiseks soodsat keskkonda. Mis tähendab, et erinevates eluolukordades oleme üksteisele kogemuskeskonnaks ning koolitussituatsioonis on vaja sellest olla veelgi teadlikum kui tavaolukordades. Selleks teadlikkuseks loob pinnase eneserefleksioon – see, kuidas erinevad olukorrad mõjuvad mulle ja kuidas mina oma eneseväljenduse viisidega mõjun teistele.

Minu jaoks on pea igas elusituatsioonis, kus olen kaastoiimija, olulisteks alusväärtusteks vabaduse ja arengu toetamine. Nii küsin ma eneselt pea alati: "Kuidas ma antud olukorras saan oma tegevuse läbi luua tingimusi enese või teiste vabaduse suurenemiseks ja arengu toetamiseks?" Koolitus-olukorras on seega vabadust ja arengut toetava keskkonna loomine üks esmaseid lähtekohti. Vahenditeks on teadvustamiseks ja kogemiseks tarviliku keskkonna loomine.

Eneseanalüüs on minu jaoks pidev, mis toimub nii igapäevaselt kui ka enne koolitust, koolitusel ja pärast koolitust. Nimetaksin seda isegi teatud mõttes sama oluliseks igapäeva elu osaks kui seda on hingamine. Koolitusele eelnevalt ja järgnevalt küsin eneselt: "Miks ma teen seda, mida teen ja miks ma olen teinud seda, mida olen teinud? Kuidas mina või teised kogesid üht või teist olukorda ja miks nii? Mis on toimuva või toimunu heaks põhjuseks?" Lähtun refleksioonis lähtekohast, et kõige ilmneim on põhjus. Vaja on seda põhjust vaid mõista, sest alles siis on meil teadlikkust midagi ette võtta selle muutmiseks.

Eneseanalüüsi seisukohast on minu jaoks oluline motivatsiooni teadvustamine, sest sellel kipub olema mõju kogu protsessile, kus tegutsen ning ka sellele, kuidas osalejad end, mind ja teema hargnemist kogevad. Teatud mõttes on tegemist kogu elu ja koolitussituatsiooni kestel toimuva refleksiivse vaatluse kui empaatilise avatusega, hindamaks mõju.

On võimalik tuua esile väga erinevaid enesehindamise olulisi aspekte, kuid minu jaoks on üks olulisimaid olla pidevalt ärkvel ettevalmistatud koolituskava ja koolituse kestel ilmnevate eluolukordade vahel harmoonilise suhte leidmiseks, saavutamaks oodatud mõju.

Minu jaoks on eneses ja enesest väljapool toimuva vastastikuse mõju hindamisel oluliseks lähene misviisiks sisemise ökoloogia mõiste. See on võime näha nn sisekeskkonna ökoloogia mõju ümbritseva keskkonna ökoloogiale. Nii loob sügavam eneserefleksiooni teadvustamine ja praktiseerimine pinnase ka inimeste ja eluolukordade seoste tunnetamiseks. See on midagi, mille poolest iga koolitaja on oma võimekuselt paratamatult ainulaadne.

Eneseanalüüs refleksiivses tähenduses on minu jaoks oluline, et tunda end inimese ja koolitajana kindlamalt nii koolitusolukordades kui veelgi laiemalt - erinevates inimsuhete interaktsioonides ehk vastastikmõju olukordades, ka suhtes enesega. Eneseanalüüs on vajalik peamiselt seetõttu, et suuta väljendada ja luua õpikeskkondi selliselt, et neil oleks soovitud mõju.

ENESEANALÜÜSI TÄHTSAMAD TAHKE MINU KOOLITAJATÖÖS

Uku Visnapuu, koolitaja

Koolitajana analüüsin end tihti, aga sügavuti lähen, teadvustan ja märkan seda vaid vahel – kõige sagedamini panen tähele, kui mõtisklus või arutelu käib „plaanisin ... välja tuli“ teljel. See ongi mu eneseanalüüsi esimene tahk. Olen hoidnud üle kümne aasta kinni enda jaoks algajana seatud standardist koostada koolituse eel detailideni läbimõeldud ajakava (mõttekaart), vahel koguni 5 minuti täpsusega. Mida aasta edasi, seda vähem järgin seda programmi täht-tähelt grupis. Kogemuse küpsedes kasvab võimekus tajuda õppijaid ning orienteeruda siin ja praegu ümber nende vajaduste, keskendumisvõime ja õpihuvi kõikumiste ning koondumiste hoovustes. Vahel vaatan algse ajakava kohe pärast koolitust üle ja märgin sinna mõtteid ja tähelepanekuid. Kui korraldan sarnast koolitust või kursust uuesti, võtan enamasti lahti eelmise korra mõttekaardid ja vaatan, kui asjakohaseks kogu lähenemine ikkagi osutus – selleks ajaks on mul juba kogunenud hilisemat tagasisidet osalejatelt ja olen ise emotsionaalselt distantseerunud vajadusest näha toimunut ning algset kava ilusa ja heana, mis realiseerus küllalt hästi ja iseend tubli, targa ja paindliku koolitajana.

Teine tahk, mida nii reaalselt kui hiljem analüüsida olen võtnud, on see, kuidas inimesed saavad aru ja tulevad kaasa minu kutsega kaasa mõelda ja teha. Kuigi vana kõnekäänd ütleb: „Küsi mida tahad, inimene räägib ikka sellest, mis talle hetkel kõige olulisem on“, on mul ikka huvitav ning õpetlik läbi mõelda, kus kaldutakse rohkem kaasa tulema ja kus läheb tegevus teise suunda ning mis võis seda põhjustada. Kolmas sage eneseanalüüsi tahk puudutab küsimust: kui realistlik oli mu ajakava ja mille arvelt ning mis hinnaga tulid kärped, kui neid vaja oli? Mõtlen, mis põhjustel sai siit-sealt üle libisetud. Kas tegu oli kellegi, sh mu enda jaoks ebamugava teemaga?

Neljandaks: koos kolleegidega koolitades arutame ikka selle üle, kuidas mõlemad end tundsid ja mismoodi meie mälu järgi asjad grupis käima läksid. Vahel tuleb ette, et mälestused langevad kokku mõnes põhiasjas, aga detailides on olulisi erinevusi. Sellega seoses olen mõelnud, et mida õppisin kolleegidelt nende arusaamade ja lähenemiste kaudu. Igas grupis on ka osalejaid, kellelt mul on midagi õppida ning vahel teadvustan ka seda, et sain nende abil targemaks.

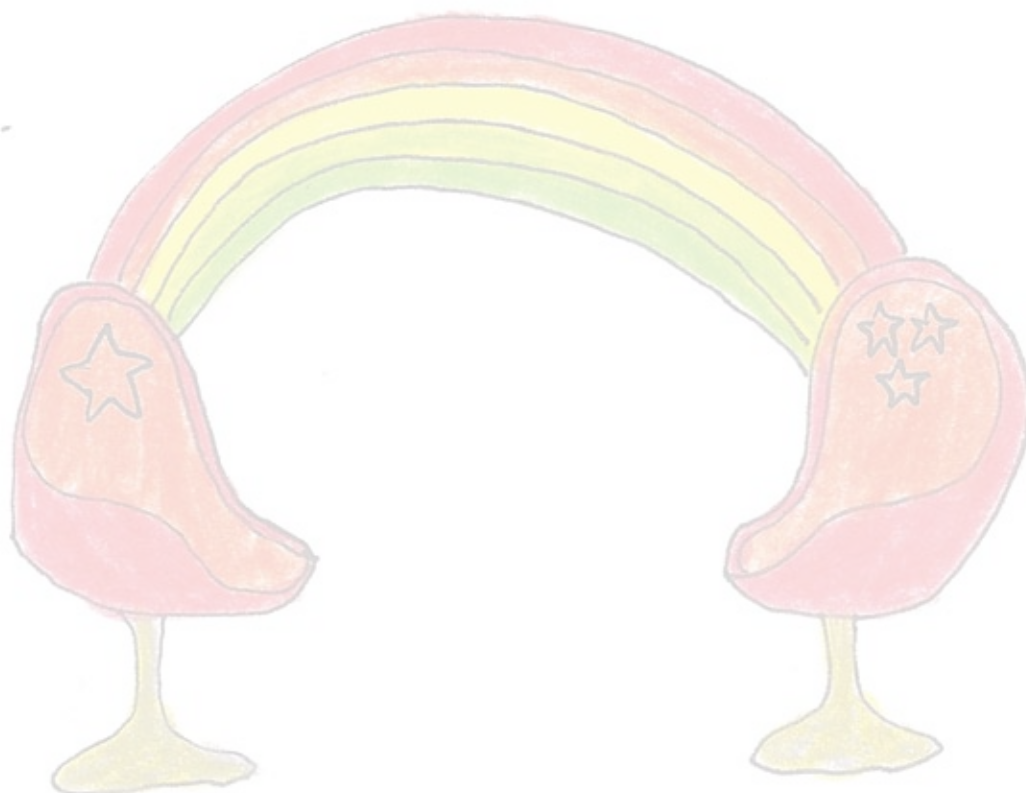
Haruharva mõtisklen sellest, mis on ikkagi koolitaja rolliks ja vastutuseks, millistele väärtustele toetun ning kuhu tõmmata eetilisi piire. Sügavamaks eneseanalüüsiks kerkib vajadus enamasti siis, kui midagi on läinud hoopis teisiti, kui oskasin oodata. Nii olen mõned korrad võtnud koguni supervisiooni, et lahendamata jäänud teemad enda jaoks selgemaks mõelda ja ehmatuses üle saada. Eneseanalüüsi teel on olnud olulisteks ka hetked, mil saabub taas üks analüüsikohtumine – sellest tuleb nüüd ka pikemalt juttu.

Kohtume juba mitu aastat mentorite rühmas, kus igaüks pooleteist- kuni paaritunnise kerge eine käigus saab rääkida enda jaoks olulisi lugusid ning reageerida, küsida ja arvata. Kõlavad erinevad tõekspidamised, täpsustatakse, mis on kellegi roll ja käiakse välja ideid koolituse arenduseks. Hindan neid kohtumisi väga. Seal juhtub täpselt see, mida sotsiaalkonstruktivistlik õpikäsitus ennustab: kuulates üksteist ja pannes oma mõtteid sõnadesse, tekivad seosed ja elustuvad mälestuspildid, joonistub välja uus ning sügavam mõistmine. Kuigi see on mentorite vestlus mentorlusest ja menteede toimetulekust, paneb jutuajamine mõtlema ka enda õpetamispraktika üle. Selliste gruppide salvestuste pinnaalt sündis ka konverentsietekanne teesidega, mis jällegi oli nõudlik, aga võimas viis end analüüsida. Kuidas anda kuulajale kõikehõlmav tervikpilt, samas takerdumata detailidesse? Mis on meie

kogemusest nii väärtuslik, et seda esile tõsta? Mida ise avastasime ja õppisime sellest? Üheks avastuseks oli näiteks see, et kaldusime menteedest rääkides keskenduma defitsiidile: millest jääb neil vajaka ja kus nad takerduvad ning palju vähem sõrmitsema läbi tugevusi ja ressursse. Pannes seda kõrva taha, olen ka koolitusel osalejatelt küsinud üha sagedamini: „Mida väärtuslikku tood Sina meie gruppi?“ ja kavandanud aega sellega tegelemiseks.

Täiskasvanute koolitaja/andragoogi kutset taotledes ja seda uuendades tuli ka üle vaadata, kellele ja kui palju koolitusi teinud olen, milliseid ülesandeid täitnud ja mis tasemel. Kuna olid olemas mudelid, näiteks kutsestandard ja koolitaja tuumikkompetentside loetelu, oli mul hea alus, et eneseanalüüsis terviklikkusele püüelda. Rääkides kaasa uue kutsestandardi kujunemises sain jällegi võimaluse mõelda, kuhu koolitajana oma arenguga jõudnud olen ning millisele kutsetasemele minu pädevused vastavad. Head ainet analüüsimiseks loovad ka koolitajate koolitused, milleks minul avanes viimati võimalus kaks aastat vältaval Eesti Vabaharidusliidu täiskasvanute õpetaja meistrikursusel ning kus muuhulgas tekib palju võimalusi end analüüsida meid õpetama kutsutud koolitajate stiilide ja lähenemiste taustal.

Kokkuvõtteks usun, et mul on koolitajana sügavama eneserefleksiooni saavutamiseks palju abi, kui võtan selle ette regulaarselt, panen mõtted kirja ja arutan asju sügavuti koos kolleegidega – iseenda ja nende kaasuste taustal. Samuti läheb mõte endast ja oma stiilist käima siis, kui ma olen saanud tellimuse kirjutada midagi oma praktikast, õppemeetod videosse salvestada või koolitada mõnel erilisel teemal või teha koolitust minu jaoks uuele sihtgrupile. Näiteks kui koolitan teisi koolitajaid või noorsootöötajaid aktiivõppe meetoditest, kerkib tihti pähe küsimus, et kuidas ma seda ikka ise tegin ja mis raskusi kogunud olen. Kas ma ikka õpetan seda, millesse ise usun ja kuidas sõnastan oma kahtlusi, et need tõepoolest mõjuksid kaasa mõtlema kutsuvalt, mitte heidutavalt.

MIKS MA ALATI HILJAKS JÄÄN EHK ÜKS LUGU KOOLITAJA ENESEANALÜÜSIST

Elina Kivinukk, koolitaja

Pean endale tunnistama: jään väga sageli hiljaks. Liiga sageli. Koosolekutele umbes viis minutit, aruande esitamisel ligikaudu kolm päeva. Kunagi soetasin endale mobiiltelefoni üksnes seetõttu, et oma sõpradele-töökaaslastele helistada, kui olen hiljaks jäämas. Loomulikult olen püüdnud seda pahelist nähtust enda jaoks põhjendada. Ja omal moel on seletuste leidmine kujunenud iseloomulikuks looks, kuidas minu elus toimib eneseanalüüs.

Ilmselt ei oska ma eriti oma aega planeerida. Kui enne järgmist kohtumist jääb natuke aega üle, tundub, et jõuan vahepeal veel midagi ära teha. Ootamatult võtab see lisaülesanne aga kauem aega ning nii ma hiljaks jäängi. Mõnel juhul eelistan käimasoleva tööülesande lõpetada, hoolimata sellest, et seejärel ähvardab mind hilineja halb maine. Tean, mismoodi tundub hea kerge enesetunne lõpetatusest ning vahel usun, et see aitab mul saabuval koosolekul paremini osaleda, kui ma muudest mõtetest pea tühjaks saan.

Sageli tuleb mul inspiratsioon viimasel minutil või isegi mõni minut pärast seda. Slaidiesitlused tekivad viimasel öösel enne esinemist, sest varem pole väga head mõtet peas. Tundub, et head mõtted tekivadki veidi pingelises olukorras. Ilmselt oleme kõik olnud oma koolitaja algusaastatel enne järgmist koolituspäeva tunde kauem üleval, et mõnd põnevat meetodit välja mõelda või eriti head koolitusmaterjali koostada.

Vahel toetun ka endast suurematele mõtlejatele. Lennart Meri olevat öelnud, et oma kõnesid ei tohikski liiga vara valmis teha, vaid tuleb tunnetada aega ja kohta, kus kõnet hakatakse pidama. Kindlasti on samad argumendid pädevad ka koolituste puhul. Tuleb tunnetada kohapealset õhkkonda ja osalejaid. Ometi näiteks kaaskoolitaja jaoks võib see olukord hoopis ebamugavalt pingeliseks osutada.

Teinekord jätan aga meelega tähtajad tähelepanuta, sest usun, et kõige paremad ideed tulevad ikkagi üsna juhuslikul hetkel ja liigne tähtaegadest kinnipidamine pigem pidurdab koolitaja jaoks olulist loovust. Ja vahel tabab mõni tõdemus üsna ootamatult.

Kui Eestis toimusid iluuisutamise Euroopa meistrivõistlused, oli mul võimalus neid vaatamas käia. Iga päev. Vahel mitu korda päevas. Võtsin selleks põhitöökohalt puhkuse ja pühendusin ainult võistlustele. Isegi kui juhtus, et ma pidin ikkagi mõnel päeval tööl olema, tegin sunniviisilisi pingutusi, et arvuti pisut varem kinni panna ja võistlustele jõuda. Seda imepärast nädalat kokku võttes avastasin: ma ei jäänud kordagi hiljaks. Kusjuures see ei olnud mu enda seatud eesmärk selleks nädalaks (vahel ma ju sean mõneks ajaperioodiks endale õpiülesande, nagu proovida teha häid kokkuvõtteid või saada koolitusaruanded kiiresti valmis). Sel korral vaatasin nädalale tagasi ja pooljuhuslikult tegin sellise hämmastava avastuse: jah, ma ei jäänud tõesti kordagi ühelegi võistlusele hiljaks.

Aga miks see nii juhtus? Ilmselt seetõttu, et ettevõtmine oli minu jaoks äärmiselt oluline. Ja kordumatu. Ja seeläbi avastasin, et peaksin oma ellu tekitama rohkem neid ettevõtmisi, millele ma ei soovi hiljaks jääda.

Mida siit järeldada eneseanalüüsi kohta? Hea eneseanalüüs on kindlasti pikaajaline. Ei piisa ühest ja esimesest vastusest, vaid pigem on see terve kandikutäis erinevaid mõtteid, miks nii või teisiti tehakse. Eneseanalüüs on kavatsuslik. Tuleb aru saada, et vahel on vajalik aega võtta kas- ja miks-küsimuste jaoks. Aga lõpuks võib keskne järeldus tekkida hoopis tühjalt kohalt ning siis, kui sa kõige vähem seda ootad.

KAS JA KUIDAS MA REFLEKTEERIN?

Mari Karm, Tartu Ülikooli kõrgkoolipedagoogika lektor

Eks ta ole.

Tean seda, et reflekteerimise vajalikkust tunnetan ma eriti selgesti siis, kui mul on parajasti olnud liiga palju tööd. Siis ma hakkam tajuma, et ma ei saa koolituse lõppedes aru, kuidas läks või kas õppimist toimus.

Või ma ei jaksa enam koolitamisest rõõmu tunda. Või ma märkan, et ma justkui solvun sisemiselt, kui õppijad minu ideedes kahtlevad või mu seisukohtadele vastu vaidlevad. Siis on täitsa kindel, et tuleb võtta aega refleksiooniks. Olen märganud, et mulle sobivad mitmed erinevad reflekteerimise viisid. Olen pidanud koolitaja päevikut, kirjutanud päevikusse üles väikseid ja suuri ämbreid, keerukaid hetki, äkki tekkinud häid ideid ning õnnestunud lahendusi. Päevik on olnud heaks abiliseks just pikemale perioodile tagasi vaatamisel – olen märganud korduvaid mustreid oma tegevuses ning saanud selle kaudu võimaluse uusi mustreid kujundada.

Olen kogenud, et mulle väga meeldib koolitamise üle arutada. Mul on õnnestunud luua enda ümber kolleegide võrk, kellega on loomulik, turvaline ja edasiviiv koolitussituatsioonide üle arutada. Me arutame sageli käigult, ent 3-4 korda aastas koguneme spetsiaalselt ümarlaua-aruteludeks.

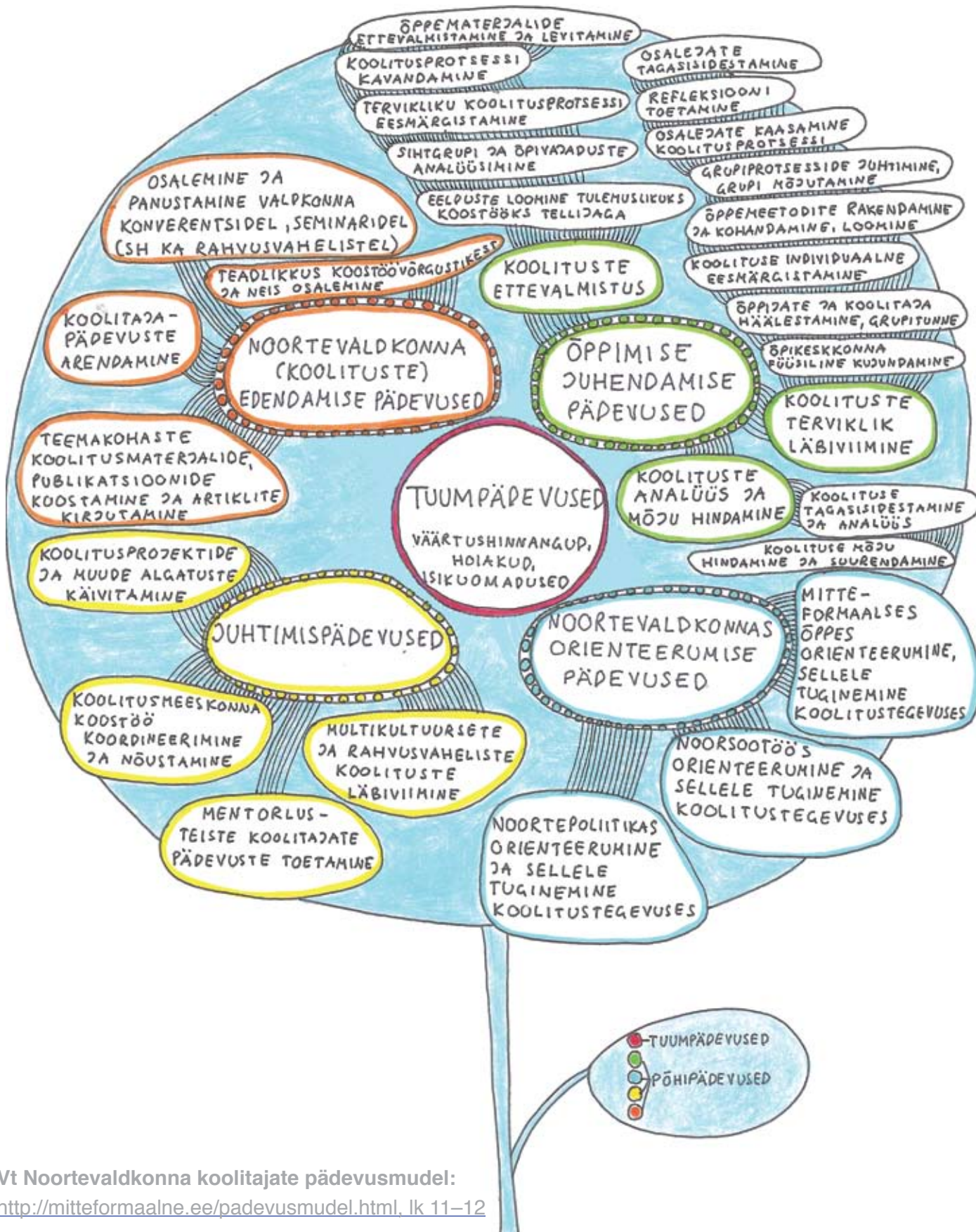
Olen õnnelik, et mul on olnud suurepärased võimalused kutsuda oma koolitustele nõ kolleegide-vaatlejaid, kes annavad koolituse lõpus mulle tagasisidet. Vaatleja tagasiside/ tähelepanekud on toonud vahel välja väikseid asju, mida on lihtne muuta. Või ka millegi sügavama ilminguid, mille puhul esialgu ajab vihale, kuidas nad küll tohtisid seda märgata, ent pärastpoole hakkam mõtlema, mõistma ning tasahilju muutma.

Olen vaimustuses, kui saan reflekteerida rollimängude abil. Seetõttu löön ma kaasa luguteatris, kus lugude mängimine võib panna juhtunu üle veel edasi mõtlema, ent vahel võimaldab mõne loo ka kergendatult minema visata.

Kuna mu koolitustel on tihti refleksioon ka teemaks, meeldib mulle teha refleksiooniülesandeid õppijatega kaasa. See tegevus toob omakorda kaasa kahtluse, kas ma ikka igapäevaselt üldse reflekteerin. Kui ma võtan koolitusel samm-sammult ja põhjalikult läbi mõne reflekteerimise mudeli, olen sunnitud küsima, kas ma igapäevaselt üldse jõuan kirjelduselt sügavamate tasanditeni, kas ma ise ikka tean, mis on mu filosoofia ja missioon koolitajana?

Pädevuste liigitus
noortevaldkonna koolitaja
pädevusmudeli alusel

Harjutused ...

LOOVA KOOLITAJA MANDALA

On loominguline ja visuaalne eneseanalüüsi vahend nelja põhipädevuse ja tuumpädevuste mõtestamiseks. Iga osaleja loob oma isikliku mandala, kus erinevad pädevused on visuaalselt ja/või sõnaliselt mõtestatud. Sõna "mandala" tuleb sanskriti keelest ja tähendab "maagilist ringi" ning sümboliseerib teraviklikkust.

Vajalikud vahendid: paberid, (vilt-)pliatsid, värvid, vanad ajalehed, pildipank (kõik see, mis laseb mõtetel ja loovusel vabalt voolata).

Aeg: sõltuvalt ülesande läbiviimise viisist kolm tundi kuni mitu päeva.

Juhtnöörid

Samm 1: mandala loomine koosneb erinevatest etappidest. Esmalt pädevuste mõtestamine ning seejärel visuaalselt mandala loomine. Pädevuste mõtestamist toetab iga valdkonna kohta küsimustele vastamine. Võta aeg, loo mõnus atmosfäär ja alusta esimese teekonna läbimist, õppimise juhendamise pädevuste mõtestamist (vt lk 13). Vasta nendele küsimustele võimalikult spontaanselt ja vabalt, küsimustesse nõ mitte kinni jäädes. Näiteks võid võtta iga küsimuse jaoks 3 minutit, panna kirja kõik, mis n-ö pastakast tuleb ja seejärel liikuda edasi. Samuti on oluline jääda ausaks iseenda vastu – kui mõnele küsimusele puudub vastus, siis väljenda seda kohaselt.

Samm 2: võta ette järgmised pädevuste teekonna küsimused (lk 13).

Samm 3: lase nüüd mõtetel mõni aeg seedida. Vajadusel mitu päeva. Loe oma tähelepanekud läbi ning tähista (nt ringiga, joonides) sinu jaoks olulisemad ja kõnekamad märksõnad, tähised, viidad. Võid olulisimat ka enda jaoks sobivate sümbolitega tähistada. Samuti leida illustreerivaid pilte.

Samm 4: kui oled kõik pädevused enda jaoks mõtestanud, olulised märksõnad leidnud ja illustreerinud neid jooniste, sümbolite või piltidega, on aeg asuda mandala loomise juurde. Võta enda jaoks sobiva suurusega paber ning joonista sellele ring. Jaga see nelja võrdsesse ossa ning tähista iga osa konkreetse pädevuse tähisega. Ringi keskel on keskse teekonnana tuumpädevused.

Samm 5: loe läbi oma kirjalik analüüs ning leia üles need tähenduslikud sõnad ja kujundid, mida kanda mandalale. Pea silmas, et mandala kannab edasi seda, mis on kõige tähenduslikum ja olulisem. Siin ei ole oluline niivõrd sügav analüüs, vaid intuitsioonile tuginev tegutsemine. Kanna igasse mandala ossa Sinu jaoks kõnekad aspektid, sümbolid, pildid. Sa võid kujundada selle just nii värviliseks kui ise soovid. Vt näidet lk 14.

Samm 6: kui mandala on valmis, reflekteeri ka selle koostamise kogemust. Võta aega ja mõtesta enda jaoks (soovitavalt kirjalikult), mida Sa mandala loomise käigus kogesid.

- Mis oli mandala loomisel kõige väärtuslikum?
- Mis üllatas?
- Milline neljast mandala osast on Sinu puhul kõige tugevam? Kus märkad kõige rohkem arenguvajadusi?
- Millised on Sinu võimalused tugevuste hoidmiseks ja edasiarendamiseks?
- Millised on Sinu võimalused arenguvajadustega tegelemiseks?
- Mida konkreetset nüüd ette võtad ja millal?

Need on kahtlemata vaid mõned näited võimalikest küsimustest.

Edasiarendused: mandalat on hea tutvustada oma kolleegidele või näiteks mentorile. Lisaks võib mandalat tähistada nende aspektide esiletoomisega, näiteks arenguvajadused, millele soovid keskenduda vabalt valitud perioodil.

Viited: Beam, L. S. (2008). The Creative Entrepreneur. Quarry Books.
<http://www.thecreativeentrepreneur.biz>

Loovmandala küsimused

ESIMENE TEEKOND: ÕPPIMISE JUHENDAMISE PÄDEVUSED

- Mis aitab Sul üles ehitada tervikliku koolituse?
- Mida Sinu jaoks tähendab õppijakesksus õpiprotsessis?
- Kuidas häälestad ennast koolitajana?
- Kuidas toetad õppijaid nende õpieesmärkide seadmisel?
- Milliste meetodite rakendamine on Sinu jaoks tõeline väljakutse?
- Kuidas kaasad õppijaid koolitusprotsessi jooksul?
- Kuidas hindad läbiviidud koolituste mõju?

TEINE TEEKOND: NOORTEVALDKONNAS ORIENTEERUMISE PÄDEVUSED

- Millistele mitteformaalse õppe põhimõtetele Sa koolitajana toetud?
- Mil moel annad oma panuse noorsootöö edendamisele Eestis? Rahvusvahelisel tasandil?
- Mil moel osaled noortepoliitika kujundamises ja arendamises?
- Millele peaks noorsootöös täna enam tähelepanu pöörama?
- Millise arvamuse kirjutaksid noorsootöö hetkeolukorra kohta?

KESKNE TEEKOND: TUUMPÄDEVUSED JA VÄÄRTUSHINNANGUD, HOIAKUD, ISIKUOMADUSED

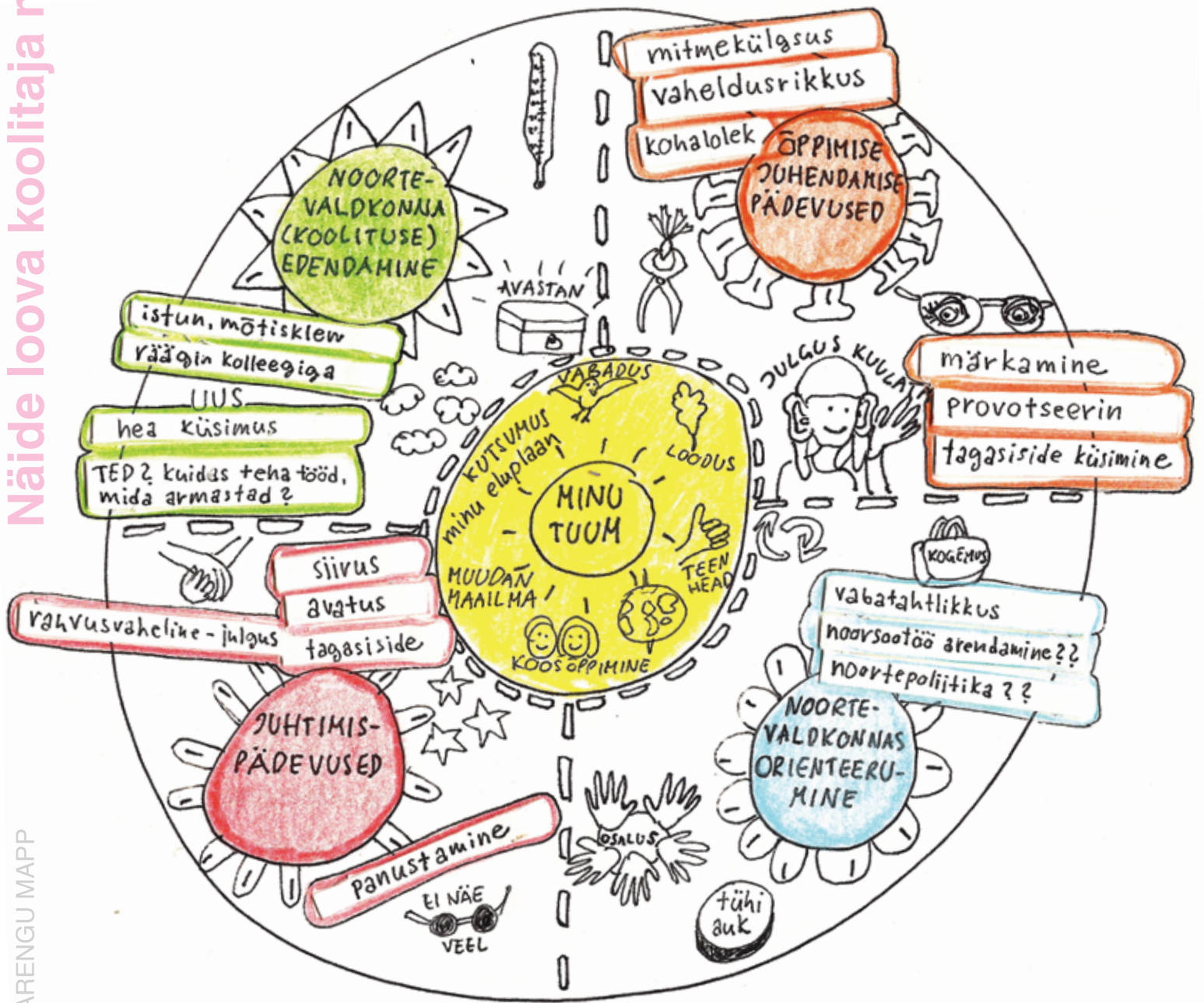
- Mis Sind koolitamise juures inspireerib?
- Kust ammutad oma jõu ja energia?
- Mis päästab valla Sinu loovuse koolitajana?
- Kuidas rakendad oma eripära ja unikaalsust õpiprotsessis?
- Milline on Sinu mõju õppijatele?
- Mil moel lood Sa õppimiseks ruumi?
- Miks Sa oled täna koolitaja?

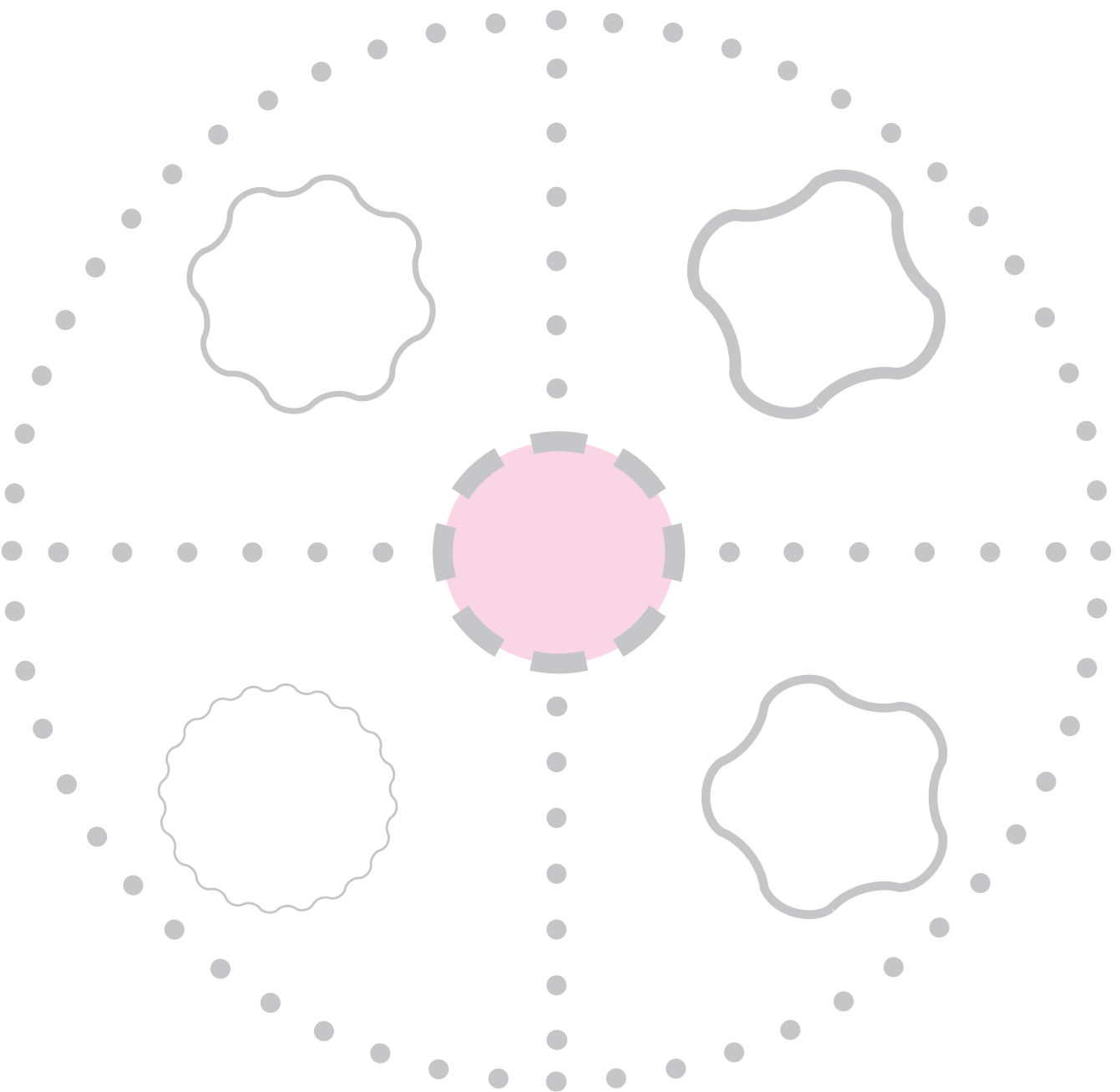
KOLMAS TEEKOND: JUHTIMIS-PÄDEVUSED

- Millisele uudsele noortevaldkonna koolitusprojektile Sa võimalusel elu sisse puhuks?
- Mida tähendab Sinu jaoks hästitoimiv koolitusmeeskond?
- Mis on Sulle koolitusmeeskonna juhina oluline?
- Millisena näed oma rolli mentorina?
- Millise rahvusvahelise koolituse läbiviimisel Sa osaleks?

NELJAS TEEKOND: NOORTEVALDKONNA (KOOITUSE) EDENDAMISE PÄDEVUSED

- Millise artikli kirjutaksid noortevaldkonna koolituste kohta?
- Kuidas Sa analüüsid oma pädevusi koolitajana?
- Mida uut oled toonud noortevaldkonna koolitusmaastikule?
- Millised on Sinu ettepanekud noortevaldkonna koolitajate professionaalse arengu toetamiseks?
- Kuidas Sa ennast koolitusvaldkonnas täiendad?
- Mis on see uus koolitusvaldkond, milles end täiendada soovid?
- Millest kõneleksid TED konverentsil?

MINA KOOLITAJANA OLEN KUI...

Eneseanalüüs, mis aitab mõtestada enda koolitajaks kujunemise lugu, analüüsid samas oma tugevusi ja arenguvajadusi koolitajana.

Vajalikud vahendid: joonistusvahendid, A3 formaadis või suurem paber, soovi korral taustaks meelepärane muusika.

Aeg: 30min–1h.

Juhtnöörid

Samm 1: varu piisavalt aega ja loo endale rahulik ja mugav keskkond, mis võimaldab mõelda ja joonistada.

Samm 2: vali kujund, mis võiks iseloomustada Sind koolitajana täna. Kujund/metafoor peaks olema mitmeplaaniiline, kus erinevad aspektid on omavahel sõltuvuses ja tuginevad eelmisele: maja, puu, linnaruumi plaan või inimene vmt. Joonista kujund paberile nõnda, et erinevatele detailidele jääks piisavalt ruumi ka kirjutamiseks.

Samm 3: mõtesta ennast kui koolitajat läbi selle kujundi sisuks olevate tähenduslike aspektide ning kirjuta need valitud kujundi erinevatele osadele.

Näiteks: Võttes aluseks maja kujundi:

Vundament: Millele ma toetun - mis on mind koolitajana mõjutanud, millised sündmused, inimesed, ühiskondlikud muudatused, juhused jm on mind suunanud või toonud koolitusvaldkonda; millised elusündmused on mõjutanud minu väärtuseid ja valikuid koolitajana?

Konstruksioon: Minu alustalad - mis on minu kui koolitaja põhialused, põhimõtted, metodoloogilised lähenemised, teooriad, millele tuginen jne. Miks teen seda, mida teen?

Seinad: minu pädevused, tugevused (pädevuste lahtimõtestamiseks on hea aluseks võtta noortevaldkonna koolitaja pädevusmudel).

Aknad, ukсед, muud detailid: mis on minu eripära/ unikaalsus? Mis mind eristab teistest valdkonnas tegutsevatest koolitajatest?

Katus: millist mõju ma loon, mis on minu tegevuse ja töö tulemus?

Välisilme: millisena ma välja paistan? Kuidas kolleegid, tellijad, sihtgrupp jt näevad mind koolitajana? Millisena sooviksin väljapoole paista?

Keskkond: kuidas valdkond laiemalt minu tegevust mõjutab? Millistest välisteguritest olen sõltuv? Kuidas mina valdkonda mõjutan?

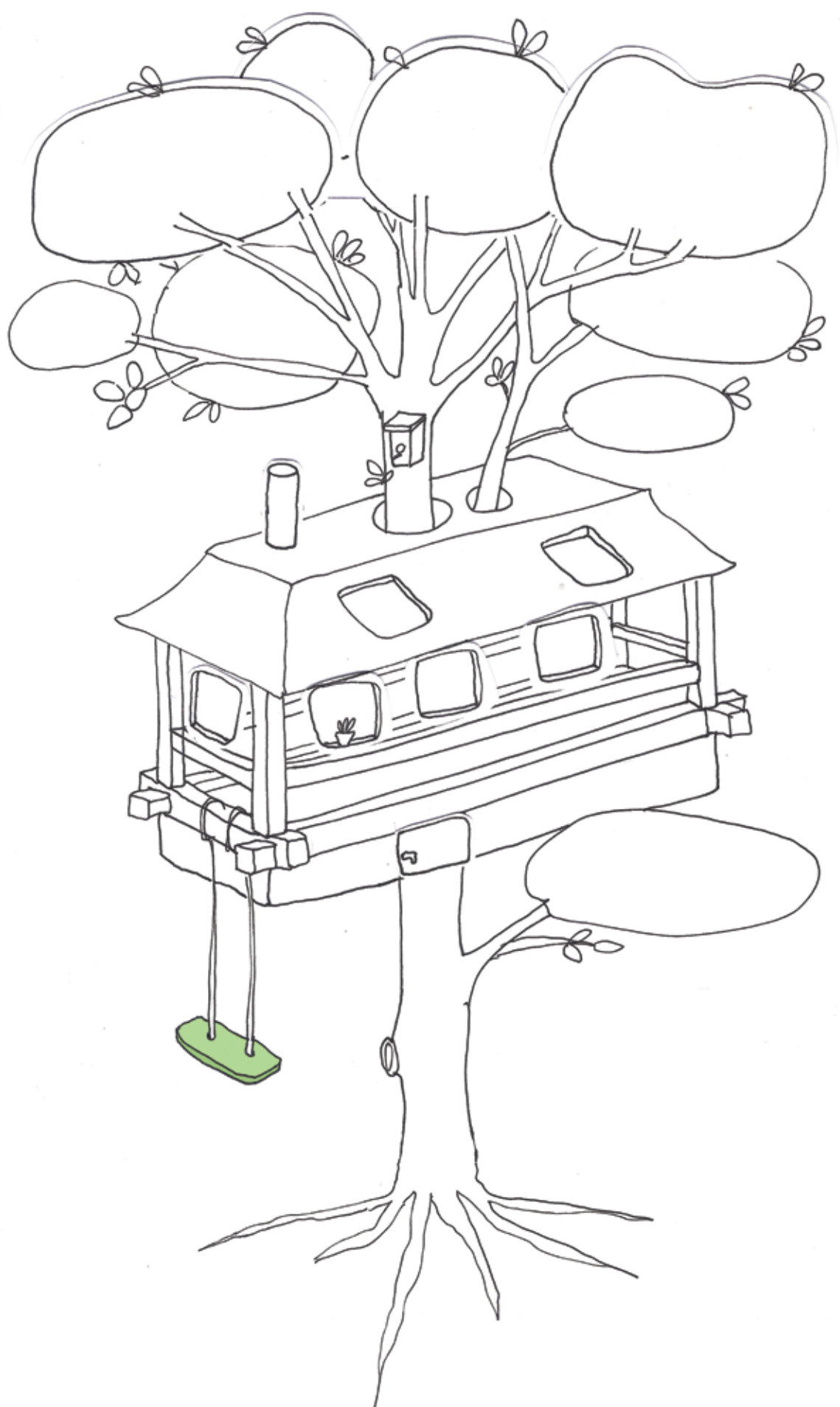
Soovi korral võid veel lisada analüüsitavaid aspekte.

Samm 4: kui mõtte- ja joonistustöö tehtud, vaata ja proovi leida seoseid, sõltuvusi, arengukohti.

Siin on mõned küsimused abiks:

- Mida valitud kujund Sinu jaoks sümboliseerib? Mida näed joonistusel? Milline kujundi osadest, tasanditest on ülekaalus, milline kõige tagasihoidlikum? Miks?
- Mida avastasid enda kui koolitaja kujunemisloo kohta? Kuidas erinevad tasandid mõjutavad järgnevaid – näiteks, kas ja kuidas on Sinu koolitajaks kujunemist mõjutanud aspektid seotud Sinu tugevustega või erilisusega?
- Millistel tasanditel märkad kõige rohkem arenguvajadusi?

Edasiarendused: saamaks tagasisidet ja võimalikku peegeldust teistelt, oleks soovitatav enda metafoori/kujundit ja selles peituvat kolleegiga jagada. Eriti sobilik on harjutus koolitajate koolituse või mentorluse raames.

MINU PÄDEVUSTE MAAILM

On loominguline ja visuaalne eneseanalüüsi töövahend nelja põhipädevuse – õppimise juhendamise pädevused; noortevaldkonnas orienteerumise pädevused; juhtimispädevused; noortevaldkonna (koolituse) edendamise pädevused – raames. Iga osaleja loob oma isikliku maakaardi, kus erinevad pädevused on kujutatud geograafiliste sümbolitena. Selle harjutuse eesmärk on julgustada analüüsima oma pädevusi geograafiliste metafooridena ja edasi andma olulist visuaalselt. Öeldakse ju, et üks pilt ütleb enam kui tuhat sõna.

Vajalikud vahendid: värvilised (vilt-)pliiatsid, vesivärvid, A3 formaadis (või suurem) paber, taustaks mõnus muusika.

Aeg: kuni 2 tundi.

Juhtnöörid

Samm 1: loo oma pädevuste peegeldamiseks kaart (vt näidet lk 19). Sul on võimalus valida, kui suur või millise kujuga see kaart on. Kas tegemist on traditsioonilise maakaardiga või kujutab see hoopis linnatänavate kaarti, keskendud ainult merega seotud aspektidele või viid ennast rändama üksikule saarele. Oluline on, et see kaart loob Sinu jaoks inspireeriva aluse oma pädevuste analüüsiks.

Samm 2: loe läbi noortevaldkonna koolitaja pädevuste kirjeldused igas põhipädevuse valdkonnas. Mõtle, millised on Sinu jaoks kõige olulisemad aspektid iga pädevuse juures, millised märksõnad seostuvad erinevate pädevustega Sinu jaoks, kusjuures need märksõnad võivad peegeldada nii pädevuste olemasolu väljendavat kui ruumi arenguteks, hirme, ebakindlust. Nüüd püüa leida sellele kõigele sobiv väljendus kaardil. *Näiteks osalejate kaasamine koolitusprotsessi: seostuvad märksõnad on avatus, ausus, tagasiside, usaldus, koosloomine. Aga ka vähene kogemus, ebakindlus, teadmatus.*

Samm 3: seosta pädevuste märksõnad erinevate geograafiliste sümbolitega (linn, küla, jõgi, kanal, saar, majakas, mägi, lennujaam) ning kanna need märksõnad sobivasse kohta maakaardil. Võid kasutada erinevaid värve märksõnade ja geograafiliste kohtade sidumiseks, samuti luua Sulle omase kaardi legendi (nt majakad tähistavad sinu tugevusi, orud arenguvajadusi jne).

Samm 4: antud maakaart võib olla suuniseks Sinu koolitustegevuste analüüsimisel ja mõtestamisel näiteks aasta lõikes. Aasta lõpus võta oma kaart uuesti ette ning soovi korral lisa täiendusi, ebaolulised asjad heida kõrvale (näiteks kleebi peale mõni pilt). See on kaart, mida on võimalik pidevalt täiendada.

Edasiarendused: võid teha valiku, kas kannad kaardile kõigi nelja pädevuse valdkonnas olulised märksõnad või keskendud sellele, mis Sulle täna kõige olulisem on. Seda harjutust võib teha ka kollektiivselt. Näiteks koolitajate koolitusel luuakse ühine maakaart, kuhu pannakse kaardile osalejate arvates olulisemad märksõnad iga pädevuste kategooria kohta. Koolituse ajal võib isiklikult koostatud kaarte tutvustada väiksemas grupis. Sellele võib järgneda ühine analüüs, milliseid sarnasusi või erinevusi märkame. Mida me julgeme avada? Millest me tavaliselt ehk ei räägi ja miks?

Viited: <http://mitteformaalne.ee/padevusmudel.html>

<http://www.teacherqualitytoolbox.eu/>

ARENGUVAJADUSED PILDIREANA

Kasutatav tuum- või põhipädevuste analüüsiks, aga ka konkreetse arenguvajadusega tegelemise planeerimiseks. Sobilik vahend kasutada peale eneseanalüüsi või osaleja/kolleegi tagasisidest koorunud arenguvajaduste kaardistust.

Vajalikud vahendid: pliiatsid, markerid, A4 või A3 formaadis paberid.

Aeg: 1–2 tundi.

Juhtnöörid

Samm 1: vali pädevus või valdkond, milles soovid ennast analüüsida või mida arendada. Keskendu konkreetsele arenguvajadusele, tegevuste valdkonnale või situatsioonile (etapile) koolituses, milles tunned ennast ebakindlana.

Samm 2: joonista paberile 4–8 tühja pildiraami (vt näide allpool).

Samm 3: proovi kirjeldada enda konkreetset arenguvajadust või hetkeseisu koolitajana pildirea esimesel pildil. Pildirea viimasele pildile joonista oodatav tulemus, kuhu tahad jõuda, milles Sinu muutus või arendatud pädevus väljendub. Milline on olukord, kui Sinu poolt valitud arenguvajadus on kaetud?

Samm 4: tee joonistamises paus ja pane kirja, mis peaks muutuma või juhtuma, et jõuaksid hetkeseisust oodatava tulemuseni. Millised on sammud või tegevused, mida pead läbima või ette võtma?

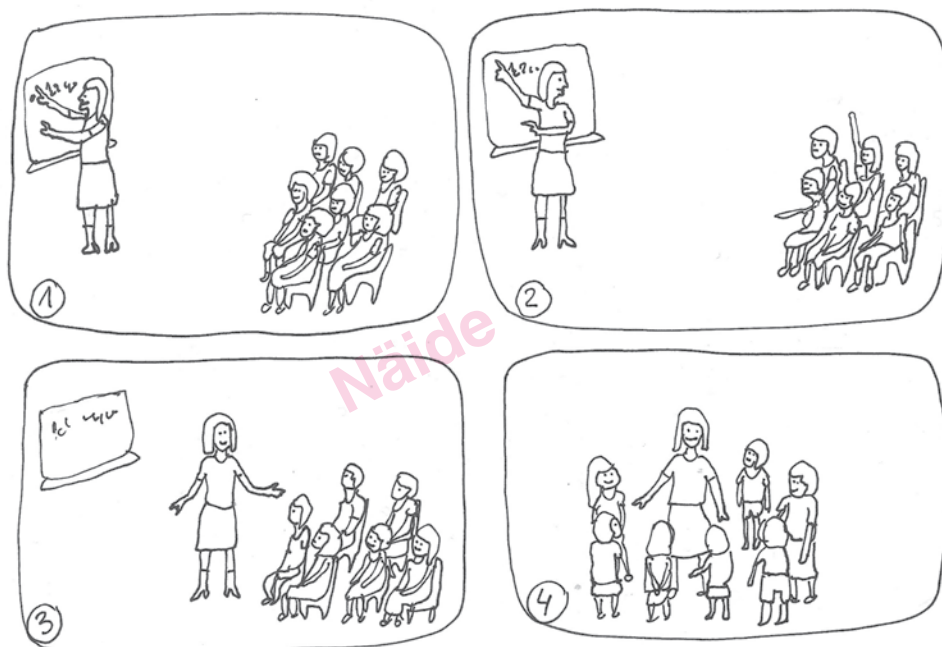
Samm 5: üldista kirja pandu konkreetseteks sammudeks, tegevusteks või ajaperioodideks (nii mitmeks kui sul on tühjasid pildiraame). Seejärel joonista need pildireale nõnda, et iga pilt tooks välja konkreetse sammu, muutunud olukorra või ajaperioodi.

Samm 6: valmis pildirida saab kasutada eneseanalüüsiks ja arengustrateegiate loomiseks. Selleks oleks kasulik seda jagada teistega, kaaskoolitajate, mentori või samas arenguprogrammis/koolitusel osalejatega, kes saavad olla Sulle toeks.

Edasiarendused: sama harjutust saab kasutada analüüsivahendina peale koolitust või arenguprogrammis osalemist, alustades viimasest pildist, mis kirjeldab Sinu hetkeolukorda. Esimene pilt toob aga välja Sinu pädevused ja seisundi enne koolitust. Loodav pildirida kirjeldab vahepeal juhtunut.

Viited: inspireeritud *Grassroot Comics* meetodist, mille kohta leiad rohkelt infot <http://www.worldcomics.fi>.

Joonistamine ei ole keeruline ning inspiratsiooni saad siit: <http://www.worldcomics.fi/pdf/english-wallposter-manual.pdf>, lk 12–16.

LAHKNEVUSTE ANALÜÜS

Ärivaldkonnas (vt Gap Analysis) sageli kasutatav tehnika, määramaks vajalikud sammud, mis aitavad liikuda hetkeseisust soovitud tulevikuseisu. Meetodit nimetatakse ka vajaduste-põhiseks või erinevuste analüüsiks. On sobilik vahend hindamiseks ja analüüsimeks nelja põhi-pädevust. Analüüs aitab määratleda arenguvajaduste prioriteete, kuna toob visuaalselt välja valdkonnad, milles on suurimad lahknevused hetkeseisu ja soovitud tulemuse vahel.

Vajalikud vahendid: küsimustikuna koolitaja pädevusmudel, töölehed (radar-diagrammid, lk 22–23).

Aeg: kuni 1–2 tundi.

Juhtnöörid

Samm 1: lahknevuste analüüs koosneb

- (1) praeguse olukorra hindamisest – “mis on”;
- (2) tulevikueesmärkide kirjeldamisest – “mis peaks olema” ja seejärel
- (3) tuues välja olemasolevad lüngad/lahknevused, nende vähendamiseks vajalike tegurite ja tegevuste määratlemisest loeteluna.

Samm 2: võta aluseks koolitajate pädevusmudeli põhipädevusi kirjeldav tabel, kus pädevused on lahti kirjutatud tegevustena ning mille avaldumist on kirjeldatud viiel tasandil/skaalal.

Loe pädevusi kirjeldavaid tegevusi ja leia enda (taseme, tegevuste, pädevuse) kohta käiv kirjeldus ja tähista see töölehe diagrammil vastaval tasemel. Pädevusmudelis kasutatud tasandid on diagrammil tähistatud numbriliselt:

- 5 – teadmiste ja oskuste eesmärgipärane, asjatundlik, loov ja vaba kasutamine erinevates olukordades;
- 4 – teadmiste ja oskuste eesmärgipärane ja loov kasutamine;
- 3 – teadmiste ja oskuste eesmärgipärane kasutamine;
- 2 – teadmiste ja oskuste kasutamine tavaolukorras;
- 1 – teadmiste ja oskuste kasutamine tavaolukorras piiratud viisil.

Samm 3: vali enda jaoks sobilik ajaperiood, mille jooksul soovid intensiivsemalt enesearenguga tegeleda (soovitavalt 6–12 kuud) ning määratle pädevusmudeli põhipädevusi kirjeldavas tabelis, millisel tasandil sooviksid olla valitud perioodi lõpuks – tähista ka need tasemed diagrammil, aga teise värviga.

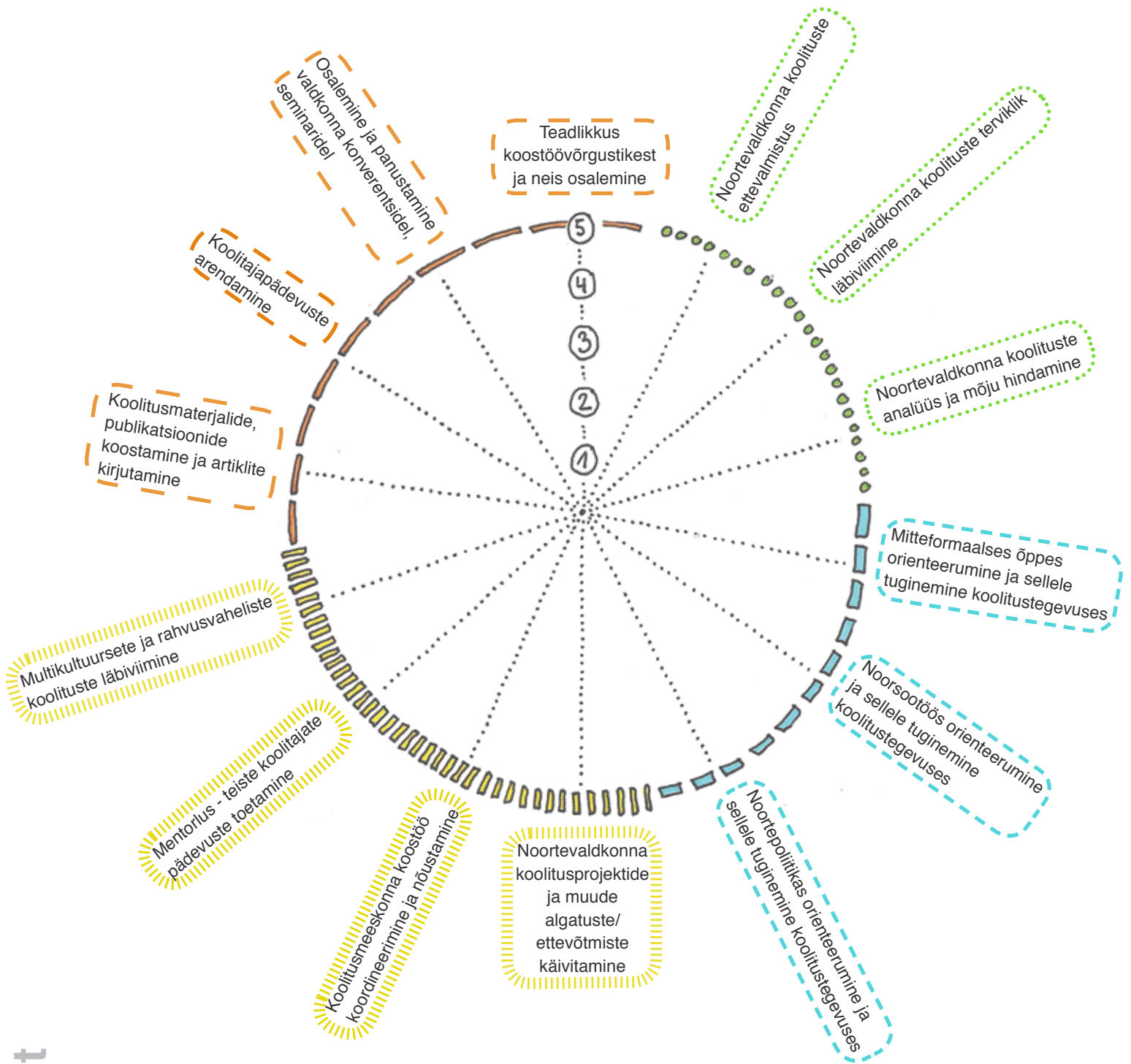
Samm 4: nüüd saad ühendada tulemused (punktid) omavahel – hetkeseis ühe värviga ja soovitud seis teise värviga, nõnda joonestub välja kahevärviline graafiline radari kujutis. See annab hea võimaluse analüüsida, millised põhipädevused või siis tegevused on Sinu puhul nõrgemad, millised domineerivad.

Hinda, millistes pädevustes on suurimad erinevused hetkeolukorra ja soovitud olukorra vahel. Seda saab teha nii visuaalselt kuid ka numbriliselt (mitu numbrit jääb graafikus ühe või teise pädevuse teljel hetkeolukorra ja soovitud tulemus vahele). Seejärel prioritseeri lahknevused enda jaoks – milline arenguvajadus, millega soovid edasi tegeleda, on Sinu jaoks kõige olulisem.

Samm 5: vastavalt väljakoornud arenguvajadustele koosta tegevusplaan, millal ja kuidas saaksid tegeleda spetsiifiliste pädevuste arendamisega.

NOORTEVALDKONNA
(KOOLITUSTE)
EDENDAMINE

ÕPPIMISE
JUHENDAMINE

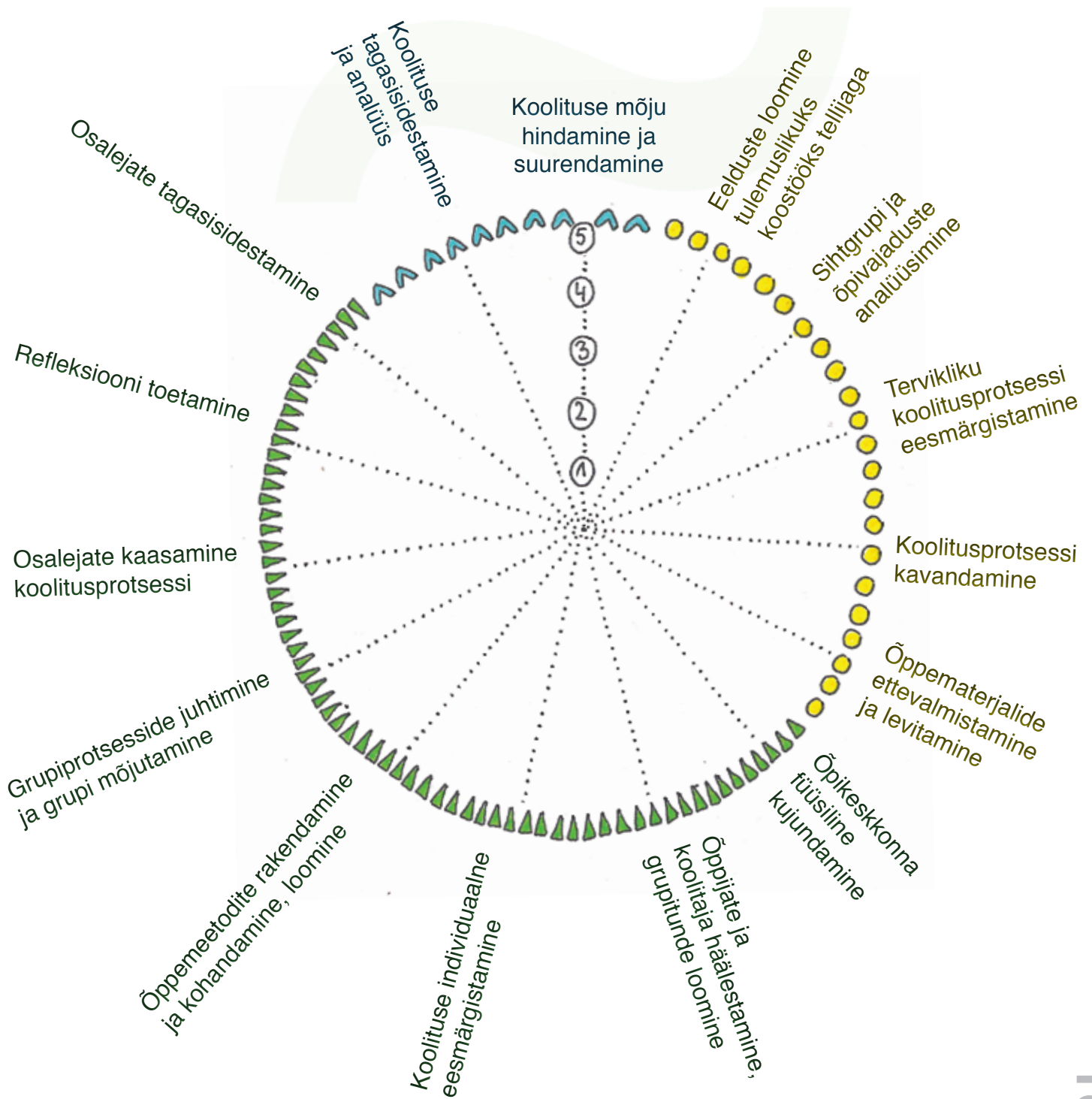
JUHTIMINE: ALGATAMINE,
JUHENDAMINE JA KOOSTÖÖ

NOORTEVALDKONNAS
ORIENTEERUMINE

**NOORTEVALDKONNA
KOOLITUSTE ANALÜÜS
JA MÕJU HINDAMINE**

**NOORTEVALDKONNA
KOOLITUSTE
ETTEVALMISTUS**

**NOORTEVALDKONNA
KOOLITUSTE TERVIKLIK
LÄBIVIIMINE**

TUGEVUSED JA ARENGUVAJADUSED: VASTANDLIKE JÕUDUDE SKEEM

Üks võimalik lähenemine, et analüüsida oma tugevusi ja arenguvajadusi ühe pädevusvaldkonna – õppimise juhendamise: noortevaldkonna koolituste ettevalmistus, läbiviimine ja hindamine – raames, üht konkreetset koolituskogemust aluseks võttes.

Vajalikud vahendid: tööleht (lisatud), kirjutusvahend. Hea ja mõnus keskkond.

Aeg: esmaseks (koolituse eelseks) analüüsiks kuni 2 tundi. Koolituse järgseks analüüsiks 30min–1h.

Juhtnöörid

Samm 1: loe läbi noortevaldkonna pädevusmudelist põhipädevuse – õppimise juhendamine: noortevaldkonna koolituste ettevalmistus, läbiviimine ja hindamine – kirjeldus.

Samm 2: loetu valguses analüüsi oma tugevusi ja arenguvajadusi nimetatud põhipädevuse raames ning kanna need vastandlike jõudude skeemile (vt lisatud tööleht, lk 25). Tugevuse all too välja need olulised aspektid, kus Sa rakendad oma teadmisi ja oskusi eesmärgipäraselt, asjatundlikult ja loovalt. Arenguvajadused viitavad nendele aspektidele, kus Sa täna märkad ebakõla ja -kindlust, teadmiste, oskuste, kogemuste vähesust. Samas tunnetad, et arenguvajadustega tegelemine aitab oluliselt Sinu pädevuste arengule kaasa. Vastandlike jõudude skeemile kannu just nii palju aspekte, kui täna tundub asjakohane.

Samm 3: vali arenguvajadustest välja kolm valdkonda, mille arendamisega soovid teadlikult tegeleda. Tõmba nendele töölehel ring ümber. Pane kirja Sinu poolt läbiviidava järgmise koolituse, kursuse, arenguprogrammi vms teema ja toimumise aeg. Sõnasta enda jaoks, kuidas Sa järgmise koolituse raames teadlikult valitud arenguvajadustega tegeled. Pane kirja oma eesmärgid ja tegevused võimalikult konkreetsetelt. *Näiteks, soovin arendada õpikeskkonna füüsilise keskkonna kujundamist. Kasutan õpikeskkonna loomiseks erinevaid visuaalseid, loovaid ja isikupäraseid lahendusi (seina peal intrigeerivad küsimused, patjade kasutamine põrandal, lae kasutamine õppematerjalide kinnitamiseks jne).*

Samm 4: koolituse järgselt võta oma vastandlike jõudude skeem uuesti ette. Läbiviidud koolituse valguses mõtesta, mil moel õnnestus Sul nimetatud arenguvaldkondadega tegeleda. Siin on mõtestamiseks mõned toetavad küsimused:

- mida avastasin iseenda kohta?
- milliseid takistusi kogesin?
- millist tagasisidet sain õppijatelt?
- milliseid arenguvajadusi nüüd märkan?

Edasiarendused: selleks, et veelgi sügavamalt oma arenguvajadustega tegeleda, võid kaasata kolleege või õppijaid tagasisidestama. Näiteks, kutsu oma kolleeg võimalusel koolitusele vaatlejaks. Eelnevalt jaga temaga oma arenguvajadusi ning palu tal hiljem anda tagasisidet just neile aspektidele. Õppijate kaasamiseks võid koostada sellise tagasisidelehe, mis muuhulgas pöörab erilist tähelepanu Sinu poolt teadvustatud arenguvajadustele.

Lisaks arenguvajadustega tegelemisele, ära unusta teadvustada ja hoida oma tugevusi ning leida viise nende täiustamiseks.

Viited: <http://mitteformaalne.ee/padevusmudel.html>

VASTANDLIKE JÕUDUDE SKEEM

TUGEVUSED

→

→

→

→

→

→

→

→

→

→

→

ARENGUVAJADUSED

←

←

←

←

←

←

←

←

←

←

←

Minu sammud arenguvajaduste maastikul:

- 1.
- 2.
- 3.

VÄÄRT TAGASISIDE

Aitab analüüsida oma pädevusi noortevaldkonna koolituste tervikliku läbiviimise osas, koolitusel osalejate tagasiside valguses.

Vajalikud vahendid: tagasiside tööleht (vt tööleht, lk 27–28).

Aeg: töölehe ettevalmistus kuni 45 min, tagasiside hilisem analüüsimine 1–1,5 tundi.

Juhtnöörid

Samm 1: kaasa oma õppijad Sulle väärtusliku tagasiside andmise protsessi. Mõtle, millise koolituse raames võiksid paluda oma osalejatel Sulle põhjalikku tagasisidet anda. Oluline on silmas pidada, et hea tagasiside andmine võtab aega. Nii võiks antud harjutuseks sobida pigem pikaajaline koolitusprogramm.

Samm 2: valmista ette tööleht. Oleme lisanud ühe näidise (lk 27–28), kuid vajadusel ja võimalusel võid seda oma koolituse kontekstile sobivamaks kohandada.

Samm 3: informeeri õppijaid võimalikult varakult sellest, et soovid nendelt põhjalikku tagasisidet. Põhjenda, miks see on Sinu jaoks oluline. Tasub läbi rääkida, kas tagasiside on anonüümne või mitte ning välja tuua, mida Sa tagasisidega hiljem teed. Mõtle, kuidas Sa õppijatele peegeldad tagasi seda, mida Sa tagasiside valguses avastasid. Kui kasutad lisatud näidist, tuleks sissejuhatuses osalejatele ka selgitada, mis on pädevused ja/või pädevusmudel.

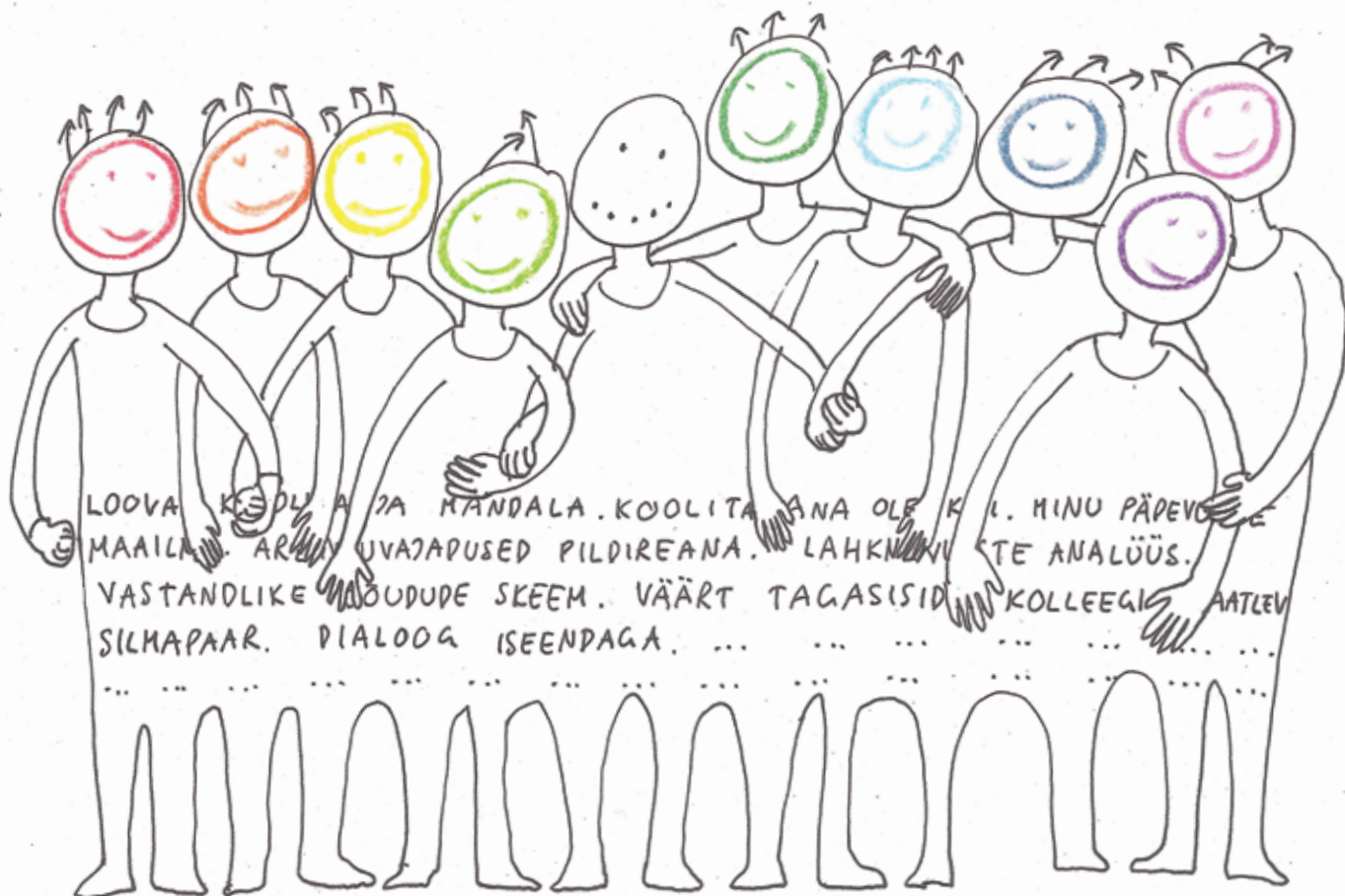
Samm 4: loe saadud tagasiside läbi. Mõttesta tagasiside enda jaoks lahti. Siin on mõned toetavad küsimused:

- mis mind üllatab?
- mis mind mõtlema paneb?
- mis tekitab minus segadust?
- millele pean edaspidi rohkem tähelepanu pöörama?
- milliseid arenguvajadusi märkan nüüd?

Samm 5: soovi ja võimaluse korral aruta saadud tagasiside koos õppijatega läbi. Samuti on hea tagasiside läbi arutada koos mõne kolleegi või mentori/juhendajaga.

Edasiarendused: pikaajalise, mitmest moodulist koosneva koolitajate koolituse või muu koolitajatele suunatud kursuse raames võiks kaaluda võimalust, et koolitusmoodulite vahepeal viivad osalejad ise läbi ühe koolituse, küsivad osalejatelt selle raames tagasisidet ning saadud tagasiside edasine mõtestamine toimub järgmises koolituse etapis.

Koolitajana arenemise teid on erinevaid ning üks õppimise allikaid on osalejate tagasiside. Selleks, et olla noortevaldkonnas hea koolitaja, pean oluliseks tegeleda oma pädevuste pideva analüüsimise ja arendamisega. Olen tänulik kui aitad mind minu arenguteekonnal.

Pädevus on asjakohane teadmiste, oskuste ja hoiakute integreeritud kogum, mis tagab suotlikkuse koolitusvaldkonnas tulemuslikult toimida. Siin on noortevaldkonna koolitaja pädevusmudeli valguses koostatud tagasisidevorm, mille palun Sul koolituse lõpus täita. Selle täitmiseks mõned soovitused:

Hinnang – anna oma üldine hinnang antud pädevuse väljendumisele minu kui koolitaja tegevuses, skaalal 0 (olematu/puuduv) kuni 3 (suurepärane).

- Mis toetas minu õppimist? – too välja need aspektid, kuidas kirjeldatud pädevus kõige enam peegeldus minu kui koolitaja tegevuses (nt lähenemine, meetodite valik, protsessi juhtimine jne).
- Mis takistas minu õppimist? - too välja need aspektid, kuidas kirjeldatud pädevus ei peegeldunud minu kui koolitaja tegevuses (nt millest tundsid puudust, mis Sind häiris jne).
- Millise küsimuse jätan mõtisklemiseks? millele soovitad mul koolitajana edasi mõelda.

Hindan Sinu ausat, siirast ja konstruktiivset tagasisidet. Tagaside valguses analüüsin oma tänast tegevust koolitajana ning sõnastan enda jaoks võimalikud arengukohad. Aitäh!

Pädevus	Kirjeldus	Hinnang	Mis toetas minu õppimist?	Mis takistas minu õppimist?	Millise küsimuse jätan mõtlemiseks?
Õpikeskkonna füüsiline kujundamine	<ul style="list-style-type: none"> Kujundab teadlikult ja eesmärgipäraselt õppimist soodustava füüsilise keskkonna. Kaasab õpikeskkonna kujundamisse õppijaid. Kasutab õpikeskkonna loomisel erinevaid loovaid, isikupäraseid lahendusi ja visuaalseid tehnikaid. 	3 2 1 0			
Õppijate ja koolitaja häälestamine, grupitunde loomine	<ul style="list-style-type: none"> Valib teadlikult sobiva lähenemise enda ja grupi häälestamiseks, huvi äratamiseks, eelteadmiste/kogemuste esiletoomiseks. Loob eelduse koos õppijatega õppimist toetava positiivse, pingevaba ja teineteist toetava grupitunde kujunemiseks. Sõnastab koos osalejatega õppimist võimaldavad kokkulepped. 	3 2 1 0			
Koolituse individuaalne eesmärgistamine	<ul style="list-style-type: none"> Suunab teadlikult õppijaid eesmärgistama ja sõnastama seoses koolitusega individuaalseid õpieesmärke ning toetab õppijaid selles. Põhjendab õpieesmärkide sõnastamise olulisust. Aitab täpsustada, konkretiseerida ebaselgeid õpieesmärke. 	3 2 1 0			
Õppemeetodite rakendamine ja kohandamine	<ul style="list-style-type: none"> Kasutades mitmekülgseid õppijakeskseid ja arengut toetavaid meetodeid, esitab uut ja vajalikku infot, võimaldab tähenduste loomist, uue info ühendamist olemasolevaga ning uute seoste kujunemist. Tegutseb muutuvates olukordades paindlikult ja loovalt. Vajadusel viib programmis jooksvalt läbi muudatusi, et tagada sõltuvalt grupi arengust, osalejate eelistatud õpistiili, erivajadustest, eelnevast taustast tõhusaim lähenemine. 	3 2 1 0			
Grupiprotsesside juhtimine ja grupi mõjutamine	<ul style="list-style-type: none"> Märkab, analüüsib ja mõtestab grupis toimuvaid erinevaid protsesse ja grupi dünaamikat (vastastikune interaktsioon, grupi arengufaasid, konfliktid, rollide ja staatuse kujunemine, võimu rakendamine jne). Rakendab oskuslikult erinevaid läbirääkimis- ja konfliktilahendusstrateegiaid. Võimalusel käsitleb grupis toimuvaid protsesse kui teadvustatud õpituatsiooni. 	3 2 1 0			
Osalejate kaasamine koolitusprotsessi	<ul style="list-style-type: none"> Kaasab osalejaid teadlikult ja eesmärgipäraselt koolituse läbiviimisesse, võimaldades osalejatel jagada oma teadmisi, kogemusi ja oskusi ning läbi viia harjutusi. Osalejate varasemaid kogemusi käsitleb ühise ressursina ning oskab teadlikult sellele toetudes koolitusprotsessi rikastada. 	3 2 1 0			
Refleksiooni toetamine	<ul style="list-style-type: none"> Loob soodsa õhkkonna ja häälestuse refleksiooniks. Valib eesmärgipärased refleksiooni toetavad meetodid. Refleksioon on läbiv ja koolitaja poolt toetatud kogu õppeprotsessi vältel. 	3 2 1 0			
Osalejate tagasisidestamine	<ul style="list-style-type: none"> Märkab kogu õppeprotsessi läbivalt osalejate arengut, nende tugevusi ja arenguvajadusi ning annab sellekohast motiveerivat ja arengut toetavat positiivset ja/või konstruktiivset tagasisidet, sh aidates teadvustada edasisi koolitusvajadusi. 	3 2 1 0			

KOLLEEGI VAATLEV SILMAPAAR

On suunatud pädevuste analüüsimiseks kolleegide toel. Kolleegi ülesanne on vaatluse raames anda tagasisidet pädevustele. Sobib eriti siis, kui viid koolitusi läbi koos kaaskoolitajatega ning väärtustad kolleegi märkamisi, tähelepanekuid, toetavaid küsimusi.

Vajalikud vahendid: soovi korral paber ja kirjutusvahendid. Hea ja rahulik ruum.

Aeg: ettevalmistav kohtumine 1–2 tundi, järelkohtumine 1–2 tundi.

Juhtnöörid

Samm 1: lepi oma kolleegiga kokku kohtumine teile sobival ajal ja kohas. Varu piisavalt aega.

Samm 2: arutage koos läbi, millele kolleeg vaatluse ajal keskendub. Millised on Sinu ootused vaatlejale. Võid aluseks võtta vastandlike jõudude skeemi arenguvajadused (lk 25) või Väärt Tagasiside harjutuse analüüsiskeemi (lk 27–28). Näiteks võib Sinu erilise tähelepanu all olla grupiprotsesside juhtimine ja grupi mõjutamine. Jaga kolleegile:

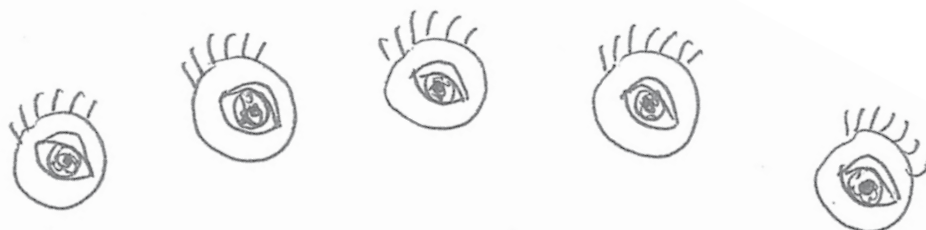
- miks see valdkond on Sinu jaoks oluline?
- milliseid probleeme oled seni koolitajana antud valdkonnas kogenud?
- milliseid arengukohti oled endas tunnetanud?

Samas on soovituslik jätta vaatlejale ruumi spontaanseteks märkamisteks ka muudes olulistest aspektides, mis antud pädevusvaldkonnaga seostuvad. Näiteks mõnikord võib tagasiside parasiitsõnade rohkusest olla abiks eneseväljendusoskuste lihvimisel.

Samm 3: lepi kokku, millisel viisil tagasisidet ootad: kas Sulle sobib kirjalik kokkuvõte, eelistad isiklikku kohtumist ja vestlemist või on mõlemad tagasisidestamise viisid Sulle olulised jms.

Samm 4: koolituse järgselt leia sobiv aeg ja koht järelkohtumiseks. Oluline on olla avatud kolleegi märkamistele ja tagasisidele: õpi kuulama ja ole avatud kolleegi nõuannetele, analüüsi edastatud sõnumit, püüa lugeda ridade vahelt. Kohtumise lõpuks sõnasta edasised sammud, arenguvajadused ja võimalikud viisid, kuidas oma arenguteekonnal jätkata.

Edasiarendused: vaatlejaks võib olla inimene ka väljastpoolt koolitajate meeskonda, mis võiks olla eriti sobilik juhul, kui oled mõne koolitajaga mentorlussuhtes. Või kui soovid tagasisidet hoopis mõne teise valdkonna inimeselt (nt personali- või koolitusjuht, tippjuht jne). Samas on seejuures oluline osalejaid vaatleja rollist informeerida. Kindlasti tuleks vaatlejat toetada taustainfoga koolituse kohta: räägi koolituse taustast, eesmärkidest, planeeritud tegevustest ja meetoditest, grupi eripärast jms.

DIALOOG ISEENDAGA

On suunatud laiemalt ja tulevikuvaatavalt oma arenguteekonna mõtestamisele noortevaldkonna koolitajana.

Vajalikud vahendid: suunavad küsimused (lk 31), hea keskkond mõtisklemiseks, paber ja pliiats.

Aeg: 2–2,5 tundi.

Juhtnõõrid

Samm 1: leia endale hea ja mõnus koht ning varu piisavalt aega mõtisklemiseks.

Samm 2: prindi endale küsimused välja ja alusta neile vastamist. Oluline on mitte jääda liialt ühte küsimusse kinni, vaid lasta sõnadel voolata. Samuti võid mõtete väljendamiseks joonistada või kritseldada.

Samm 3: vajadusel tee paus küsimustele vastamisel. Kui oled mõtted kirja pannud, loe kirjapandu veelkord läbi. Mõtiskle:

- milliseid olulisi mustreid märkad?
- mis Sind üllatab?
- millised olulised sammud astud koolitajana edasi nüüd?

Edasiarendused: pärast sise-dialoogi võid kohtuda mõne kolleegi, partneri või toetajaga, kellega pead vajalikuks mõtterännaku tulemusi jagada. Samuti võid mõtted talletada dokumendina arvutis.

Harjutust võib läbi viia koos kolleegi või mentoriga. Näiteks enne vaatluse toimumist. Kolleeg küsib küsimusi ja Sina vastad neile suuliselt. Samuti võib soovi korral mõtteid kirjalikult väljendada. Kolleeg loeb küsimuse ette ning Sul on aega minut kuni poolteist mõtete kirja panemiseks. Oluline on usaldada seda esimest mõtet ja tunnet, mis esile kerkib ja see kirja panna. Pärast küsimuste lõppu loe vastused läbi ning jaga oma kolleegiga, mida olulist Sinu jaoks esile kerkis.

Oma mõtterännakut võid illustreerida mõne pildi või fotoga.

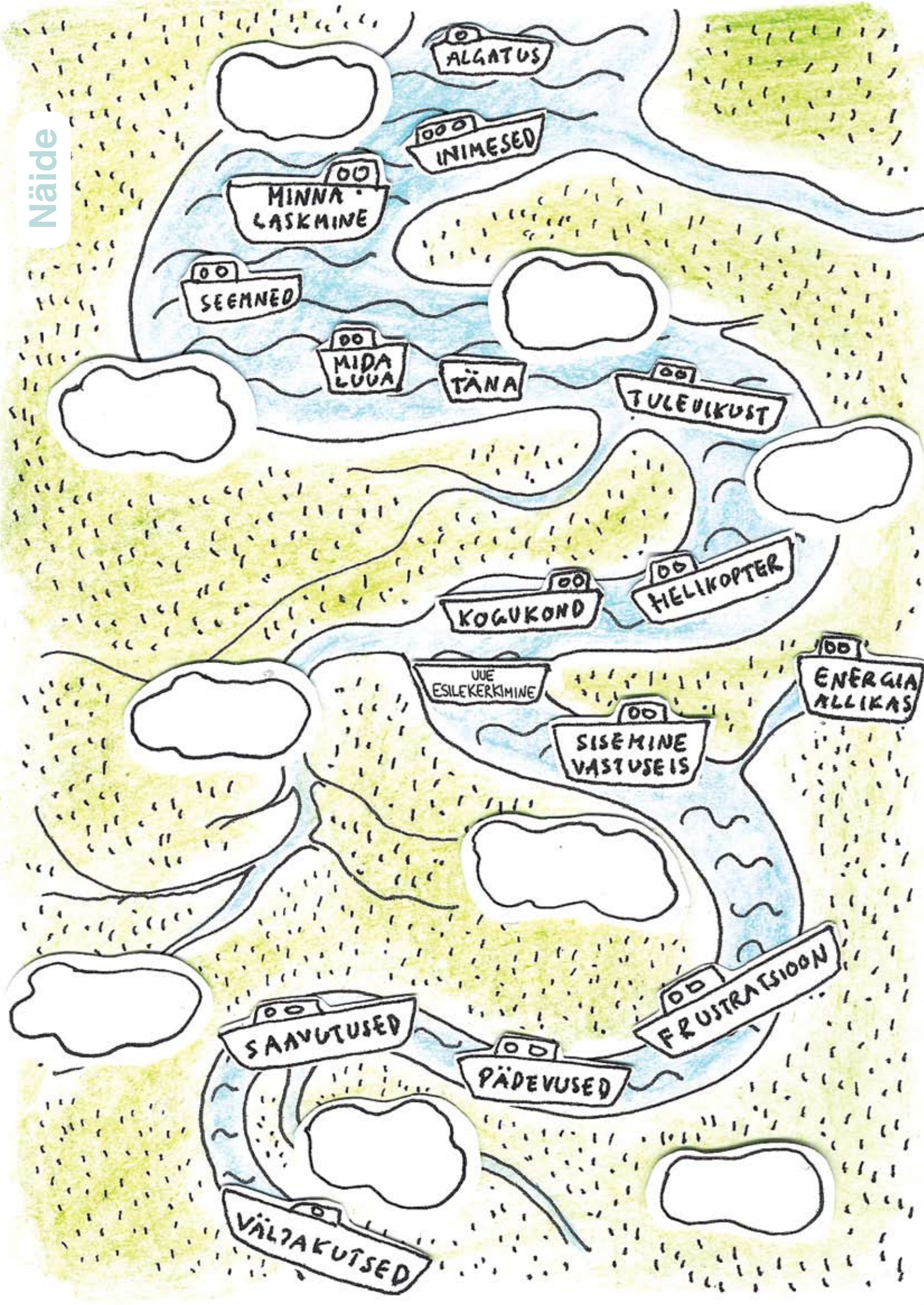
Viited: Inspireeritud - U journaling practice: A journey through your field of the future, <http://www.presencing.com/>

Dialoogi küsimused

Järgmised küsimused aitavad Sul rännata oma arenguteel noortevaldkonna koolitajana. Leia aega, et olla iseendaga ja reflekteerida. Need küsimused on Sulle loodetavasti mõtisklemisel abiks.

1. Väljakutsed: pane jalga kellegi teise „kingad“ ja vaata end väljastpoolt (vaatle ennast näiteks mõne õppija vaatenurgast). Millised on 3-4 olulisemat väljakutset, mis Sind tänasel päeval mõjutavad?
2. Mina ise: millised on olnud Sinu suurimad kordaminekud noortevaldkonna koolitajana? Pane kirja 3-4 olulisemat saavutust.
3. Pädevuste arendamine: millised on need 2-3 pädevust, millele soovid koolitajana enam tähelepanu pöörata?
4. Frustratsioon: mis Sind täna kõige enam koolitajana häirib, frustrereib?
5. Energia: mis on Sinu energia allikas? Kust ammutad oma jõu koolitajana?
6. Sisemine vastuseis: mis Sind täna koolitajana tagasi hoiab?
7. Uue esilekerkimine: vaata tagasi viimastele päevadele või nädalatele, mida uut oled iseenda kohta avastanud? Millised küsimused või teemad on tulnud päevakorralt?
8. Sinu kogukond: kes on Sinu kogukond ja kuidas nad Sind toetavad?
9. Helikopter: vaata ennast justkui helikopterilt. Mida Sa sellel hetkel püüad koolitusmaastikul (ära) teha?
10. Kujuta ette, et oled kusagil tulevikus, nt aastal 2050 ja vaatad tagasi oma elule koolitajana. Mida Sa soovid siis näha? Millise jälje soovid maha jätta? Mida Sa soovid, et inimesed Sinust räägivad?
11. Vaata nüüd sellest tulevikupildist tänasesse päeva. Mida on täna võimalik teha soovitud tuleviku saavutamiseks? Millist nõu Sa iseendale täna annad?
12. Mida Sa soovid luua: millised on Sinu soovid, eesmärgid, kavatsused järgmiseks 4-5 aastaks. Mida Sa soovid oma professionaalses elus koolitajana luua? Kirjelda oma soove nii detailselt kui võimalik.
13. Minna-laskmine: millest Sa pead loobuma, millel minna-laskma, et oma kavatsus ellu viia? Mis on see vana, mis peab minema? Millised on need mõttemustrid, käitumisjooned, uskumused, mida pead eemale heitma?
14. Seemned: mis Sinu tänases hetkes, kontekstis, on seemneks soovitud tuleviku loomisel?
15. Inimesed: kes on need inimesed, kolleegid, partnerid, kes saavad Sind soovitud tuleviku loomisele kaasa aidata?
16. Tegevus: kui Sa peaksid ette võtma ühe projekti/ettevõtmise/algatuse ja selle reaalsuseks tegema, millised on praktilised sammud järgmise 3-4 päeva jooksul?

Kaasav joonistamine: kuidas luua mõjus pilt

Eesmärk on koolitaja pädevuste mõtestamine läbi lihtsa joonistamise. Joonistusprotsess võimaldab mõtete ülestähendamist, koos uute ideede ja seoste loomist ning jagamist oma kolleegidega. Osalejate arvu piirangut ei ole.

Abivahendid: märkmepabereid (nt 10x15cm), ühenda kahest paberist üks suur paber (2 x A1), värvilised pliiatsid (või vildikad); mustad tintelpennid (või vildikad), piltide seinal kinnitamiseks kleepnäts.

Aeg: 1–2 tundi.

Juhtnöörid

Samm 1: leppige kokku ühine teema. Valitud teema on raamiks kogu joonistusprotsessile. Näiteks *koolitajana kasvamine*. Kinnita seinal suur paber, kuhu on üle paberi joonistatud inimese figuur. Joonistatud figuur sümboliseerib koolitajat. Vt <http://mitteformaalne.ee/padevusmudel.html>.

Samm 2: osalejad saavad märkmepaberi, musta tintelpenni ja värvilised joonistusvahendid, mis võiksid olla ruumi keskel hõlpsasti kättesaadavad. Rõhk on lihtsal, kujundeid üldistaval joonistamisel, mis võiks kesta vaid mõni minut. Enne järgmist sammu võiks tutvustada joonistamise näpunäiteid.

Mõjusa pildi joonistamise tehnika kirjeldus:

Selleks, et saavutada kiirelt mõjus pilt, soovitame joonistada märkmepaberile suuri kujundeid musta kontuurjoonega ja värvida need kontrastsete värvidega. Näiteks soovides kujutada inimese vasak- ja parempoolset ajupoolkera, võid joonistada musta tintelpenniga paberi ulatuses kaks kokku kasvanud ploomi meenutavat kujutist. Seejärel värvida ühe poole roheliseks ning teise poole punaseks. Piiku püüdev värvikontrast või -harmonia tekib heleda ja tumeda, ereda ja tuhmi, sooja ja külma, väikese ja suure värvipinna omavahelises suhtes.

Samm 3: osalejad kirjutavad märkmepaberi serva (näiteks üles või alla) märksõna või mõtte, mis seostub valitud teemaga *koolitajana kasvamine*. Paberi serva tasub seepärast kirjutada, et keskele jääks rohkem ruumi joonistamiseks.

Samm 4: joonista paberile esimene pähetulev kujund, mis seostub paberile kirjutatud märksõna või mõttega. Ulata valmis joonistus oma parempoolsele naabrile.

Samm 5: joonista kolleegilt saadud pildile mingi kujund või sümbol juurde, mis seostub olemasoleva pildiga.

Samm 6: kinnita Sinu kätte jäänud pilt seinal olevale suurele paberile, kuhu on suurelt joonistatud koolitajat kujutav figuur. Vali, millise keha piirkonnaga sinu pilt kõige paremini haakub. Samuti vali kõikide piltide seast välja Sind enim kõnetav joonistus ning jaga teistega, mille poolest just see pilt Su tähelepanu köitis.

Viited: Uuri lisa, kuidas on erinevatel sündmustel joonistamist praktiseeritud ja mõtteid visuaalselt salvestatud – <http://joonmeedia.blogspot.com/>.

Hea kolleeg

Kuidas Sinu eneseanalüüsiteekond on kulgenud? Me loodame, et KOMA sisuks olevad mõtisklused ja harjutused on pakkunud ohtralt eneseavastusi, üllatusi ja uute perspektiivide esilekerkimist pädevuste teemal. Samuti unistame sellest, et see väga mitmekesine eneseanalüüsiharjutuste spekter inspireerib siin kirjeldatud meetodeid edasi arendama ja ise uusi looma.

Meie kui koostajate jaoks on see samuti olnud väga põnev ettevõtmine. Ühtelugu juhtus KOMA ettevalmistusprotsessis nii, et mõne konkreetse harjutuse analüüsimine kujunes tundidepikkuseks aruteluks koolitajaks olemisest, pädevustest ja eneseanalüüsist. Lisaks pakkus harjutuste kirja panemine taaskord ühe võimaluse iseendasse vaadata.

Nii mõnigi sinne eneseanalüüsiharjutus on juba tänaseks leidnud rakendamist meie endi muudes tegevustes, sh töös tudengitega andragoogikaloengutes või koolitajate koolitustes. KOMA kujundamisel partneriks olnud Joonmeedia innustusel kuuldavasti aga ka näiteks noorte kunstihuviliste seas, keda paelub eeskätt sellise eneseanalüüsi visuaalne väljendusviis. Kokkuvõtteks, ka meie jätkame kogemist ja katsetamist, meetodite täiustamist ja uute loomist. Eelkõige aga õppimist ja seeläbi arenguteekonda koolitajatena.

Piret, Kristi & Ülly

Viited ja täiendav lugemine

A journey through your field of the future,
<http://www.presencing.com/>

Beam, L. S. (2008). The Creative Entrepreneur. Quarry Books.
<http://www.thecreativeentrepreneur.biz>

Broeck, S. (2010). Useful key competences for adult learning professionals,
<http://www.nordvux.net/page/944/usefulkeycompetences.htm>

Grassroot Comics
<http://www.worldcomics.fi>
<http://www.worldcomics.fi/pdf/english-wallposter-manual.pdf>

Mitteformaalse õppimise portaal, mis muuhulgas sisaldab olulist infot noortevaldkonna koolitajatele ja õppemeetodite kogu
<http://www.mitteformaalne.ee>

Noortevaldkonna koolitaja pädevusmudel
<http://www.mitteformaalne.ee/padevusmudel>

Otten, H. & Ohana, Y. (2009). The eight key competencies for lifelong learning: An appropriate framework within which to develop the competence of trainers on the field of European youth work or just plain politics?
http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/news/news_105.html?__locale=fr

„TALE – Trainers for Active Learning in Europe“ pika-ajalise üle-Euroopalise koolitajate koolituse raames loodud pädevusmudel ja eneseanalüüsivorm koolitajatele (2009-2010)
<http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/TALE-Documentation/index.html>

Täiskasvanute koolitaja/andragoogi kutsestandard
<http://www.andras.ee/>

Van Swaaij, I. & Klare, J. (2004). Kogemuste atlas. Eesti Päevaleht.

Õpetajate professionaalset arengut toetavad eneseanalüüsitööriistad
<http://www.teacherqualitytoolbox.eu>

Õppejõu pädevusmudel
<http://primus.archimedes.ee/padevusmudel>

Haridus- ja Teadusministeerium

Noortevaldkonna koolitaja enesearengu mapp KOMA on valminud SA Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo juhtimisel, Euroopa Sotsiaalfondi ning Eesti Vabariigi kaasrahastusel elluviidava programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ koolitajate koolituse valdkonna raames.

